

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA

Kunstide ja tehnoloogia õpetaja õppekava

Kätlin Kaju

RÕIVAÕMBLEMINE III KOOLIASTMES

DRESSIKANGAST RÕIVAESEME LÕIKED JA TÖÖJUHENDID

Magistritöö

Juhendaja: Anu Pink

Viljandi 2025

Resüme

Magistritöö pealkirjaks on „Rõivaõmblemine III kooliastmes. Dressikangast rõivaeseme lõiked ja tööjuhised“. Käesoleva magistritöö uurimisprobleem seisneb selles, et teadaolevalt ei ole III kooliastmele veel kaasajastatud ja sooneutraalselt kasutatavat eestikeelset õppematerjali rõivaõmblemise teema läbimiseks, kuhu oleks struktureeritud koondatud kokku põhjalik teemakäsitus. Uurimisprobleemist tulenevalt kujunes magistritöö eesmärgiks luua õppematerjal käsitööõpetajatele ja õpilastele, mida saaks kasutada III kooliastme ainetundides, projektõppes, valikaines ja loovtöös.

Magistritöö uurimusliku osa eesmärgiks on kaardistada hetke olukord rõivaõmblemise teema läbimise osas III kooliastme käsitöö tundides, saada tagasiside õpetajate seisukoha kohta teema olulisusest ja loodava õppematerjali vajalikkusest ning analüüsida tulemusi.

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud uurimisküsimused:

1. Kas III kooliastmes käsitletakse käsitöö tundides rõivaõmblemist?
2. Kas õpetajad peavad rõivaõmblemise teemat ainetundides endiselt oluliseks?
3. Kas eestikeelne lõigetega varustatud õppematerjal trikootažkangast dressipluusi õmblemiseks, aitaks kaasa rõiva õmblemise teema läbimisel?

Rõivaõmblemise teemat läbivalt sai koostatud kvantitatiivne taustauuring käsitöö õpetajatele. Andmekogumise meetodiks oli küsitlus ja vahendiks küsimustik. Uuringus osales 67 õpetajat. Rõivaõmblemise teema läbimist III kooliastme ainetundides pidas väga vajalikuks 26 õpetajat ehk 39% ja vastanutest 34 ehk 51% õpetajat pidas antud teemat pigem vajalikuks. Õppematerjal toetab ainealaseid teadmiste omandamist, motiveerib õpilasi looma ideest teostuseni praktilise ja kantava eseme, muudab ainetunni huvitavaks ja hoiab kokku õpetaja aega tunni ettevalmistamisel. Õppematerjalide hulka kuuluvad kaks dressipluusi moejoonist ja erinevates suurusnumbrites lõikelehte, tööjuhendid õpilastele ning teemat läbivate mõistete kaart.

Võtmesõnad: kaasajastatud ainevaldkond, kontsentreeritum õpe, rõivaõmblemise õppe olulisus, õppevara, dressipluus, lõikeleht, tööjuhend

Abstract

The title of the Master's thesis is „Germent Sewing in Third School Stage. Patterns and Instructions for Germents made of Sweatshirt Fabric“. The research problem of this thesis is that, to the best of the present knowledge, there is no up-to-date and gender-neutral Estonian language teaching material for the teaching of garment sewing in third school stage (grades 7- 9), which would include structured and comprehensive overview of the topic. Therefore, the aim of this thesis is to develop learning materials for craft teachers and students that can be used in subject lessons, project-based learning, elective courses and creative work in third school stage.

The aim of the research part of this thesis is to map the current state of garment sewing education in craft classes in third school stage, to collect feedback from teachers about the importance of the topic and the need for created teaching materials, and to analyse the results.

On the basis of the aim of the thesis, the following research questions have been formulated:

1. Is garment sewing currently taught in third school stage?
2. Do teachers still consider the topic of garment sewing important in subject lessons?
3. Would Estonian language teaching materials- including patterns for sewing a sweatshirt made from knit fabric- support the teaching of garment sewing?

A quantitative background survey was conducted among craft teachers on the topic of garment sewing. The method of data collection was a questionnaire- based survey. 67 teachers participated. Of those who responded, 26 teachers (39%) considered the teaching of sewing in third school stage handicraft lessons to be very important, while 34 teachers (51%) considered it to be rather important. The teaching material supports the acquisition of subject knowledge, motivates students to create a practical and wearable item from idea to execution, makes the lesson more engaging and saves teachers time in preparing the lesson. The set of teaching materials includes two fashion sketches of sweatshirts, pattern sheets in various sizes, student instructions, and a concept map of the key terms.

Keywords: updated subject area, focused learning, the importance of sewing, teaching resources, sweatshirt, pattern sheet, instruction

SISUKORD

SISSEJUHATUS	6
1. Käsitöö ja rõivaõmblemine koolis	8
1.1. Tehnoloogia valdkonna eesmärk.....	9
1.2. Õppekava määrus lisa 7 tehnoloogia ainevaldkonna muudatused	10
1.3. Läbimõeldum ja kontsentreeritum õpe	11
1.4. Rõivaõmblemise õpetamise olulisus ainetunnis.....	12
1.5. Rõivaõmblemist läbiva materjali olemasolu	15
2. Olukorra taustauuring	17
2.1. Valim.....	18
2.2. Andmekogumine	18
3. Taustauuringu tulemused	19
3.1. Vastanute taustaandmed	19
3.2. Praegune olukorra kirjeldus ja võimalused	20
3.3. Isiklik kogemus rõivaõmblemist teemat läbides	22
3.4. Loodava õppevara toetavad/ puudutavad meetmed	24
3.5. Taustauuringu kokkuvõtlik arutelu	28
4. Õppematerjali loomise põhimõtted	30
4.1. Õppematerjali koostamise protseduur ja kirjeldus	31
4.2. Lõikelehe loomine ja õppevara kirjeldus	32
4.3. Abimaterjal õpetajale ja tööjuhised õpilastele.....	35
5. Õppevara katsetamine tegevusuuringuna.....	36
5.1. Tegevusuuringu valim, tundide info ja raamistik.....	37
5.2. Eelnevad teadmised ja algne emotsioon.....	39
5.3. Läbiviidud tundide kokkuvõtlik kirjeldus ja probleemkohad	40
5.3.1. Soovitused õpetajatele.....	43
KOKKUVÕTE.....	45
KASUTATUD ALLIKAD	49
LISA.....	53
Lisa 1. Küsimustik õpetajale.....	53
Lisa 2. Näidis kiri lapsevanematel loa saamiseks, et kangaid osta	58
Lisa 3. Trikotaaži ja dresskanga müüjad.....	59
Lisa 4. Tundides kasutatava teemat läbivad mõisted	60
Lisa 5. Dressikangaste kirjeldus tabelina	62

Lisa 6. Dressipluusi kavandamise joonised	64
Lisa 7. Dressi kanga moejoonised.....	66
Lisa 8. Dressipluusi eeltööde juhend	67
Lisa 9. Tööjuhendid	69
Lihlitsents.....	77

SISSEJUHATUS

Tehnoloogiavaldkonda kuuluvate õppeainete, sealhulgas käsitöö õpetamise eesmärk põhikoolis, on teadvustada nüüdisaegse tehnoloogia mõtteviisi, ideaale ja väärtusi. Õpitakse mõistma tehnika ja tehnoloogia olemust, kasutama traditsioonilisi ja nüüdisaegseid materjale, väärtustama säästlikku eluviisi. Õpe arendab loovat mõttetööd ja käelist tegevust ning õpitava seoste mõistmist igapäevaelu, elukutsete või hobidega (Ainevaldkond „Tehnoloogia“, 2023). Oluline on, et õpilane kogeks antud õppeaines kogu protsessi.

Käesoleva magistr töö empiirilises osas tuuakse välja tehnoloogia ainevaldkonna eesmärk ja vaadatakse täpsemalt 2023 loodud riikliku õppekava määrus lisa 7 ainevaldkonna tehnoloogia muudatusi, selgitatakse muudatuste vajalikkust ning uuritakse, millest tuleb täna tehnoloogia õppeainetes lähtuda. Eelmise õppekava muudatuste eel tõdeti, et tehnoloogia ja materjalide areng on pidevas muutumises ja ainesiseste valikute kasv võib juba homme huvipakkuva valdkonna muuta muuseumieksponaadiks (Lind, Õppekava infoportaal, 2010), seega ei toodagi uues tehnoloogia valdkonnakavas detailiselt välja õppesisu ja õpitulemused on aineüleised. Õpetajal tuleb valida ja kujundada õppeprotsess. Kuna aineõpetajal on olemas erinevad ainealased pädevused, tuleb tal leida tunni teema, püstitada õppe-eesmärgid, arvestades õpilaskontingenti, koolis olevaid materjale ja tehnoloogia võimalusi ning aineüleseid õpitulemusi (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Antud töös vaadeldakse eelnevates õppekavades käsitöö aine raames oluliseks peetud tööliiki „õmblemine“ ja just III kooliastmes rõivaõmblemise osa läbimist. Empiirilises osas püütakse leida need olulised punktid, miks rõivaõmblemise osa peaks endiselt olema üks III kooliastme läbivatest tehnoloogiatest. Seejärel vaadeldakse antud teemat läbiva kirjanduse ja õppekirjanduse olemasolu, kust selgub ka magistr töö uurimisprobleem.

Käesoleva magistr töö uurimisprobleem seisneb selles, et teadaolevalt ei ole III kooliastmel veel kaasajastatud ja sooneutraalselt kasutatavat eestikeelset õppematerjali rõivaõmblemise teema läbimiseks, kuhu oleks struktureeritult koondatud kokku põhjalik teemakäsitus koos jooniste, suurusnumbrites lihtsate tegumoodidega lõikelehed ja tööjuhised.

Lähtuvalt uurimisprobleemist on magistr töö eesmärk luua eestikeelne õppematerjal käsitööõpetajatele/ õpilastele III kooliastmes rõivaõmblemise teema läbimiseks. Loodavat

õppematerjali saab kasutada nii ainetunnis, projektõppes, valikaines kui ka loovtöös. Antud teemat ja materjali on võimalik lõimida erinevate materjalide, käsitööliikide ja kunstialaste õppeainega. Loodud õppevara vähendab õpetaja tunni ettevalmistusaega ja soodustab õpilaste iseseisvat õppimist.

Õppematerjali loomist alustati eelmise õppekava kehtivuse ajal ja on kohandatud tehnoloogia valdkonna uuendatud õppekavale üleminekuga. Õppematerjal sobib ka sooneutraalsuse põhimõttel loodud segarühmades kasutamiseks ja on jõukohane ka poistel läbimiseks.

Magistritöö uurimusliku osa eesmärgiks on kaardistada hetkeolukord rõivaõmblemise teema läbimise osas III kooliastme käsitöötundides, saada tagasiside õpetajate seisukoha kohta teema olulisusest ja loodava õppematerjali vajalikkusest ning analüüsida tulemusi.

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud uurimisküsimused:

1. Kas III kooliastmes käsitletakse käsitöötundides rõivaõmblemist?
2. Kas õpetajad peavad rõivaõmblemise teemat ainetundides endiselt oluliseks?
3. Kas eestikeelne lõigetega varustatud õppematerjal trikotaažkangast dressipluusi õmblemiseks, aitaks kaasa rõiva õmblemise teema läbimisel?

Magistritöö teine osa koosneb olukorra taustauuringu meetodikast, valimi koostamisest, andmekogumist ja andmeanalüüsist. Kolmandas osas antakse ülevaade õpetajate taustauuringu tulemustest ja kokkuvõtlikust analüüsist. Neljandas osas on õppematerjali koostamise protseduur ja kirjeldus, lõikelehtede loomise ja õppematerjali ning tööjuhendite kirjeldus. Õppevarana suurusnumbritesse loodud lõigete järgselt tekkis vajadus loodud materjali kontrollimiseks ja viiendas osas antaksegi ülevaade õppevara tegevusuuringu katsetamisest, kus tuuakse välja mugavusvalim, tundide info raamistik, eelnevad teadmised ja läbiviidud tundide kokkuvõtlik kirjeldus koos soovitustega õpetajatele.

1. Käsitöö ja rõivaõmblemine koolis

Käsitööd on Eesti koolides õpetatud juba paar sajandit. Ametlikult kulub tööõpetus üldarendava õppeainena Eesti üldhariduskooli õppekavasse 1894 aastast. 19. sajandi lõpul kujunes Eesti koolis välja kaks eri suunilusega õppeainet: tööõpetus (puu- ja metallitööd) poistele ning käsitöö tütarlastele, mis integreeris tekstiilitööd ja kodumajanduse. Taoline jaotus kehtis sisuliselt 20. sajandi lõpuni (Lind, Pappel, Paas, & Ann, 2007).

1996 aastal õppekava lisa 12 on toodud välja käsitöö, kodunduse ja tööõpetuse eesmärk, kus õpilane läbides neid ained, omandab vajalikud oskused igapäevaeluks, tööks ja harrastuseks. Oluliseks peetakse ka käelise tegevuse kaudu eneseteostuse võimalusi ning valdkonnaga seotud elukutsete tundmaõppimist ja oskust hinnata oma sobivust teatud elukutse valikul. Tüdrukute käsitöö kohustuslikeks tööliikideks on välja toodud heegeldamine, silmuskudumine, tikkimine ja õmblemine. Põhikooli lõpetaja peab oskama heegeldada ja kududa erinevaid mustreid, sealjuures ka kirikinaid. Õmblemise osas oskab lõikelehel võtta lõikeid, õmmelda eset ja töödelda sissevõtteid, hõlmnurka, kraed, tõmbluuk-kinnist ja vööjoont (Riigi teataja, 1996).

Põhikooli ja gümnaasiumi riikliku 2002 õppekava tööõpetuse valdkonna põhieesmärgiks on õpilase mitmekülgne arendamine ja ettevalmistus iseseisvaks eluks. Antud käsitöö ainekavas tuuakse välja vajadus pidada rühmade jaotamisel silmas sooneutraalsust ja soovituslikul ning kokkuleppel õpperühmade vahetuste loomist. Selgemalt on õppekavas välja toodud õppe eesmärgid, õppetegevus ja õppesisu ning teemade läbimiseks tundide arv ja nende jaotus klassiti. Sealjuures on 4.-9. klassidele pikema loeteluna välja pakutud kohustuslikud ja valikulised teemad ning nende täpsed tööliikide kirjeldused, mida põhikooli lõpetaja peab oskama. Õmblemist on soovitatud planeerida igale õppeaastale. Lõpuklassi õpitulemustes peale lõikelehel võtmise, peab noor oskama ka neid kohendada, kujundada ning eraldi punktina on välja toodud, et oskab õmmelda endale rõivaid (Riigi teataja, 2002).

Magistritöö käsitöö õppeaine õppesisust tuleneva tööliikide uurimise mõte ja teema valikut hakati käsitlema 2011 kehtiva õppekava ajal. 2011 aasta Põhikooli Riikliku õppekava tehnoloogia Lisa 7 määrusest selgub, et õppesisu käsitlemises on aineõpetajal õigus teha valik, arvestusega, et kooliastmeti kirjeldatud õpitulemused, valdkonnapädevused ja üldpädevused oleks saavutatud. Tuuakse välja neli osaoskust: käsitöö, kodundus, tehnoloogia ja projektitöö ning õppemahtude näitlik jaotumine. Vaadeldes tööliikidest kohustuslikku õmblemise osa, siis õppesisus on III kooliastmes

välja toodud rõivaeseme tarbeks mõõtude võtmine, enda suurusnumbri määramine, lõikelehe kasutamine ja lõigete paigutamine riidele. Õpilasel tuleb määrata eseme valmistamiseks sobivad tehnoloogiad, õmblemise tehnoloogiline järjekord ja oskab kuumniiskelt enda tööd viimistleda (Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2011).

1.1. Tehnoloogia valdkonna eesmärk

Teadvustada tuleb, et tänapäeva tehnoloogia valdkond, kuhu kuuluvad käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia ainealased teadmised ja oskused, ei pärine ning ei anta enam edasi kodus põlvest põlve ega ka ainult koolis. Teadmisi ja infot saadakse tänapäeval kõikvõimalikest kättesaadavatest allikatest, nagu näiteks: teemakohased raamatud, laialdane valik ajakirju ja internet ning küberruum, mida tõdeti juba eelneva õppekava raames (Lind, Õppekava infoportaal, 2010). Õpetaja on kindlasti infoküllases teaberuumis õigete infokanalite, materjalide ja tehnikate leidmisel juhendaja rollis. Alahinnata ei tohi siiski klassis toimuva õppeprotsessi väärtust, olulisel kohal on selgituste ja võrdluste toomine, näitlikustamine ja diskussioon. Koos püstitatud eesmärkide ja ülesannete sooritamine läbi harjutamise, käib käsikäes julgustamise, motiveeriva juhendamise ning kokkuvõtliku reflektsooni (Ainevaldkond „Tehnoloogia“, 2023). Üldharidus peaks soodustama uute kogemuste saamist, töörõõmu ja süvenemisevõime arengut, mis aitavad kujundada usku iseenda võimetesse ja loovad baasi suhtluseks ning loovaks iseseisvaks tegutsemiseks (Lind, Õppekava infoportaal, 2010).

Tehnoloogia valdkonda kuuluvate ainete üldpädevuste õpetamise eesmärk on, et kolmanda kooliastme lõpuks oleks koolilõpetaja süsteemselt, kriitiliselt ja loovalt mõtleval ühiskonnaliige. Õpilane on kujunenud ettevõtlikuks nooreks, kes usub iseendasse, tunneb huvi erinevate valdkondade vastu, seab väiksemaid ja kaugeleulatuvaid eesmärke ning tegutseb üksi või koos teistega nende saavutamise nimel. Ebaõnnestumise korral ei anna alla, vaid võtab endale vastutuse oma tegude eest (Ainevaldkond „Tehnoloogia“, 2023).

Käsitöö, kodundus ja tehnoloogia õppeained võimaldavad tutvuda erinevate materjalide omaduste, kasutusvõimaluste ja valmistamistehnoloogiatega nii aine siseselt kui valdkonnaüleselt. Noor, kes väärtustab loovust ja isetegemist, oskab valida oma ideede teostamiseks sobivaid materjale, töövahendeid ja töötlemisviise ning oskab väärtustada ka säästliku ja kestliku arengu põhimõtet. Tehnoloogia valdkonna õppeained loovad noorele eelduse olla teadmishimuline, osata õppida ja leida edasiõppimisvõimalusi ning olla enda

huvide ja tulevase tööelu kujundajaks (Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023). Juba eelmise tehnoloogia õppekava muudatuste juures möönis Lind (2010), et tööõpetust iseloomustav loov käeline tegevus on oluline komponent õpilase füsioloogilises ja vaimses arengus ja füüsilisel tegevusel põhinev kogemus ning on hädavajalik teoreetilise, keelelise ja abstraktse mõtlemise arengu jaoks.

Seega, õpet kavandades ja korraldades, tuleb lähtuda õppekava üldpädevustest ja kooli väärtustest. Samuti kooliastme lõpuks taotlevatest teadmistest, oskustest ja hoiakutest ning õpitulemustest, jälgides kooli õppekavas sätestatud õppesisu, läbivaid teemasid ja lõimingute rakendamise põhimõtteid (7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023).

1.2. Õppekava määrus lisa 7 tehnoloogia ainevaldkonna muudatused

Aastal 2023 toimus riikliku õppekava määrus lisa 7 ainevaldkonna tehnoloogia uuendamine. Kaasajastatud ainevaldkonna infotunnis anti teada, et õppekava üldosa jäi sisuliselt muutmata aga uuendati kõik õppekavade lisad. Kaasajastatud ainevaldkonna infotunnis töörühma juht Ene Lind toob riikliku kaasajastamise juures esimese punktina esile kontseptsiooni muutmist, kust sisendipõhiselt õppimise korraldamiselt liiguti väljundipõhisele õppele. Ta lisab, et õppekavade ülesehitamise teooriaid on mitmeid. Väga täpse ja põhjaliku ülesehitusega *lehrplan* tüüpi õppekavalt on liigutud *curriculum* tüüpi õppekavale. Nüüd on fookuses pädevuste, oskuste, teadmiste omandamine, mitte niivõrd kindlate teemade läbimine (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023). 2023 aastal haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas on öelnud, et „koolides valmistatakse õpilasi ette nii oleviku kui ka tuleviku mõistmiseks ning seetõttu on tähtis, et õppesisu arvestaks nii kujunenud kultuuritraditsioonidega kui käiks ka ajaga kaasas“ ning lisas, et „ainult kitsas ainealaste teadmiste omandamine ei ole praegusel ajal enam piisav- tähtis on tabada tervikut, nähes seoseid ja sidudes teadmisi igapäevaeluga“ (Eesmäe, 2023).

Selles suunas on liigutud järkjärguliselt ja valdkonnapädevus on sõnastatud valdkonnaülesena, mis on seotud õppekava üldpädevuste kujundamisega. Idee, millele rõhutakse, on „protsessipõhine õpe“, mis on ka kuues pädevuse punkt ainekavas ja tähendab, et õpilane kavandab, planeerib, teostab ja mõtestab tööprotsessi põhimõttel „ideest teostuseni“, arvestades sealjuures funktsionaalsust, esteetilisust ja kulutõhusust. Mõte „ideest teostuseni“ on läbiv teema õpitulemustes ja valdkonna pädevustes, mis tähendab, et õpet peab nüüd üles ehitama protsessipõhiselt (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Kaasajastatud ainevaldkond tehnoloogias on esitatud nüüd ainult valdkondlik pädevus, õpitulemused ja korralduslik pool. Antud hetkel pole veel välja toodud sisu ja kui see tuleb, on see abiks õpetajale kui meetoodiline materjal. Hetkel tuleb õpetajal õppeprotsessi planeerides toetuda ainevaldkond tehnoloogia õpiväljunditele. Põhjenduseks toob Ene Lind tehnoloogia ainete liigset sõltumist ühiskondlikust ja tehnoloogilisest arengust. Tuues näide, et kui määrusesse väga täpselt välja kirjutada nõuded tehnoloogia ja materjalide nõuetele, võib ainekava väga kiiresti vananeda. Ainevaldkonna kavad kestavad enam- vähem 10 aastat, sest me ei tea täpselt tehnoloogia arengu liikumist ja sisu peab aja kulgedes olema muutumises (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Üheks oluliseks muutuseks on sooneutraalselt rühmade loomise nõue. Ka eelnevas õppekavas oli sooneutraalsuse punkt sisse toodud, lastes õpilastel valida enda soovi järgi õppegrupp. Antud ainekavas on vaja olenemata soost saavutada kõigil õpilastel kõik õpitulemused (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

1.3. Läbimõeldum ja kontsentreeritum õpe

Ajakohastatud tehnoloogiavaldkonna kava üheks muudatuseks on, et õppesisu pole valdkonnakavas detailselt välja kirjutatud. See annab suurema otsustamisõiguse ja vabaduse koolidele, kuna haridusmaastik on koolikorralduslikult väga erinev. Meil on Eestis mammutkoolid suuremates keskustes ja väiksemad külakoolid, kus ei pruugi olla samal tasemel võimalusi ja tingimusi õppe läbiviimiseks. Koolil tuleb lähtuda enda võimalustest, kuid ka piirkondlikust eripärast ning õppesisu tuleb kirjeldada oma kooli ainekavas (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Õppekava muudatuse järgselt, peaks käsitöö, kodunduse ja tehnoloogia õppeainete osakaal olema enam- vähem võrdne. Kaasajastatud valdkonna kavas on õppetulemused esitatud valdkonnaülestenä, see tähendab, et käsitöös, kodunduses ja tehnoloogias on ühised valdkonnapõhised õpiväljundid. Veel toob Ene Lind ainevaldkonna infotunnis välja, et õppetulemusi saab saavutada erinevate õppeainete osade, teemade, tehnoloogiate ja tööliikide käsitlusena. Lähtutud on kontsentrisuse põhimõttest, mis tähendab, et õpiülesanded ja tegevused muutuvad aste- astmelt keerulisemaks, mis on ka didaktika põhiprintsiipi (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Ajakohastatud muudatus annab aineõpetajale suurema vabaduse tunni ülesehitamiseks meetoodika ja materjalide valiku näol. Samas tuleb tajuda sellega kaasnevat

vastutust, mida nentis ka 2023 aastal tegutsenud haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas. Valdkonnakavas pole küll õppesisu detailselt välja kirjutatud aga tänase seisuga on õppekava materjalide veebil *projektid.edu.ee* kooliastmeti välja toodud lühike soovituslik õppesisu õpetajatele (7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023).

Õpetajal tuleb tunde ette valmistades arvestada peale ajalise piirangu ka tehnilist baasi ja materjalide olemasolu, mis sõltub kooli ja omavalitsuse rahalisest võimekusest. Seega on antud koolikorraldajale ja koolile vastavalt olemasolevatele tingimustele õppeprotsessi korraldus. Võimalused on kooliti erinevad. Õpetajal tuleb olla leidlik olukorras, kus ainetundide mahu vähenemisega tuleb tunni ettevalmistust kontsentreeritumalt valida. Selleks, et töö õppetunnis oleks viljakas ja saavutataks ka kasvatuslikke eesmärke, tuleb tunni teema metoodiliselt läbi mõelda ja korralikult ette valmistada. Õppetund peab olema tervik, mis annab edasi selge ja loogilise eesmärgi, kus huvi äratamiseks tuleb luua kindlasti ka töömeeleolu. Tunnis tuleb kasutada vahelduvaid töövõtteid, mõõdukas koguses uut infot ja eelnevalt omandatud teadmisi ning ei tohi unustada ka tagasivaadet edaspidise töö organiseerimiseks (Käis, 2018, lk 320-326).

1.4. Rõivaõmblemise õpetamise olulisus ainetunnis

Eelnevates õppekavades käsitöö õppeaines kirja pandud tööliikides on korduv muster, kus on välja toodud neli põhilist käsitööliiki, milleks on heegeldamine, silmuskudumine, tikkimine ja õmblemine. 2002 aasta õppekavas on aga rõhutatud just tööliiki „õmblemise oskus“ ja soovitatud selle läbimist igal õppeaastal. III kooliastmeks on õpilastel piisavalt teadmisi, et läbida rõivaõmblemise osa, kuna õpitulemustes tuleb põhikooli lõpetajal osata võtta mõõte, orienteeruda lõikelehtedel ja õmmelda rõivaeset. Eraldi on välja toodud ka punkt, et tuleb osata rõivaeset kohendada ja kujundada (Riigi teataja, 2002). Antud teemakäsitus kajastud ka 1996 ja samuti 2011 aasta õppekavas III kooliastme õpitulemustes või läbitavas sisus.

Kuna läbi aegade on kooli ainetundides vajalikuks peetud rõivaõmblemise teema käsitlust, tuleb vaadelda, mida antud teema endas hõlmab.

Rõivaeseme loomine hõlmab protsesse alates kanga toormaterjalist, milleks võib olla taim, loomalt saadud tekstiilkiudaine või keemiliselt valmistatud kiud, kuni jäätmekäsituseni välja. Materjali tootmise ja valmistamise järgselt toimub rõivaeseme kavandamine, disainimise ja tootmise protsess (Leesment, 2013). Kuid ei tohi unustada,

mis tähtsus on tarbimisühiskonnas meedial ja reklaamil, mille eesmärk on müük, mis puudutab ka rõivaeset. See on väga suur protsesside ringlus, mis ühe eseme eluikka mahub.

Reet Ausi 2013 aasta intervjuus „Nähtavast ja nähtamatust moemaailmast“ ja korrates oma mõtet ka 2021 aasta intervjuus „Trendikas ja jätkusuutlik“, peaks inimene õppima nägema ja mõtestama tervikut ning mõistma, et just tema on see, kes saab mõjutada enda otsustega suurettevõtete suhtumist tarbija tervisesse, loodusesse ja vähendada massilist tootmist ning muuta tootmistegevus eetiliseks. Antud valdkonnas nõuab Euroopa Parlament ulatuslikke meetmeid kliimamuutmisega võitlemiseks, seades eesmärgiks 2050. aastaks saavutada ringmajandus, et vähendada jäätmete teket ja muuta need jätkusuutlikuks. Euroopa Liit oma täiendavate meetmete kasutuselevõtuga kiirmoe keskkonnamõju leevendamiseks justkui ütleks, et ühiskond on muutunud keskkonnateadlikumaks ja teadvustatakse rõivatööstuse probleemkohti ning tunnustatakse, et rõivatööstusprotsess on üks loodust säästvamaid, mürgisemaid ning inimese tervisele ohtlik. Reet Ausi sõnul ei nähta siiski veel suurt pilti, antud teemast räägitakse koolis ja ülikoolis veel liiga vähe (Trendikas ja jätkusuutlik, 2021). Selleks, et muuta protsessi kulgu, on vaja teadlikumat tarbijat.

Teadlikuma tarbija kasvatamine peaks juba algama maast madalast ja see on ka üks tehnoloogia valdkonna eesmärkidest. Antud teemat saab ilusti käsitleda käsitöö ainetunnis. Teoreetilise info jagamine peaks käima käsikäes praktilise osaga. Ilma praktilist kogemust saamata, ei pruugi noorel tekkida tervikpildist arusaamist. Selleks, et õpilane oskaks hinnata tarbeset ja mõistaks tarbeseme saamise protsessi, tuleb osata väärtustada ka loodava eseme loomisprotsessi ja valmistamisele kulutatud aega. Ehk siiski peaks õpilane õmblema ainetunnis ühe rõivaeseme ise algusest lõpuni? Antud tegevuse läbimine sobib ka uuendatud valdkonnakava olulise punktiga „ideest teostuseni“ ja III kooliastme *projektid.edu.ee* lehel oleva soovitusliku õppesisuga, kus soovitatakse läbida erinevate materjalide tundmaõppimist, nende omadusi, töövahendite kasutamist ja universaalõmblusmasinale lisaks äärestusmasina tundmaõppimist (Haridus ja teadusministeerium, 2023).

Rõivaõmblemise teoreetiline osa täiendab kindlasti õpilaste sõnavara laegast. Teema käsitlemise juures on võimalik sisse tuua põgusalt väga huvitava rõivaste kujunemise ajaloolise teekonna. Üllataval kombel sai see alguse lõuna poolt, enda külge seotud ribadest ehk lõigeteta mähisrõivastest. Põhjarahvaste leiutis on rõivaste kokkuõmblemine ja vajadus end külma eest kaitsta, selle tulemusena tekkisid püksid ja varrukad. Esteetiline ja ilu loomiseks suunatud rõivaese tekkis aga hoopis Vanas- Kreekas,

kus hakati kasutama väga palju kaunistuselemente. Vanimatele rõivastele omistati maagilisust, mis pidi head vaimud lähedale tõmbama ja kurjad eemale hoidma. Ajaloo käsitluses on olnud ka aegu, kus pikka aega dikteeris paljude ettekirjutustega rõivastust Euroopa kirik. Suruti peale lihtsa ja maitsetu, justkui munkade rõivaid, kuna keha on patune ja seda tuli peita. Antud olukord tekitas rahutusi, mille tagajärjel hakati rõivaesemete kaudu näitama seistuste vahet. Rõivaste staatuse märgiks olid säravad ja erksad värvitoonid, mis oli lubatud suursugustele inimestele (Vende, 1964). Üldistav ja põgus ajalookäsitlus hõlmab juba endas mitmeid erinevaid tahke, mis võimaldab ainetundide ülesehitusse tuua põnevaid teadmisi, kus õpilased saavad võimaluse heita pilk eelnevate aegade ja rahvaste olustikku ja mõtiskleda antud väärtuste üle.

Aja jooksul on rõivas olnud muutumises materjalide ja lõikeliste lahenduste poolest, mis koos ajastu etiketti ja reegleid jälgides, kujundas oma ajastule vastava moe ja trendid. Katre Arula sõnul ei tohi aga unustada selgitustööd, et moe ja trendide tagaajamisele on hoopis tähtsam rõivaste kaudu isikupära edasiandmine (Trendikas ja jätkusuutlik, 2021). Vajalik arutelukoht koos näidetega on ka individuaalõmbluse ja masstoodangu olemus, nende erinevused ning mõlema head ja halvad küljed.

Veel soovitab õppekava lõimida erinevates õppeainetes saadud teadmisi, mõisteid või tähistusi. Siin tulebki eluline matemaatika mängu. Rõivaõmblemise juures on väga tähtis roll täpsete mõõtude võtmisel, mida saab õppida üksteiselt mõõte võttes. Teoorias saab selgitada, kuidas mõõtude ja arvutuste abil konstrueerida ehk joonistada enda baaslõige. Modelleerimise ehk lõike muutmise käigus saab luua väga põnevaid uusi lõikelisi lahendusi. Õpilased põhikooli ainetunnis lõiget looma ei hakka, kuid endale sobiva mudeli leidmise järel, saab õppida lõikelehel orienteeruma. Eelnevalt välja arutada kangakulu ja juurdelõikuse käigus kangale paigutatud lõigete abil õpitakse säästlikku tarbimist. Lisaks universaalõmblusmasinale saab tutvuda ja katsetada äärestusmasinaga.

Rõivaõmblemise teema on mahukas ja hõlmab väga erinevaid protsesse ning õppimiskohti. Nende abil on võimalik üles ehitada põnevaid ainetunde, kus tutvustatakse õpilastele ka omandatud oskuste edasiõppimisvõimalusi nii kutse- kui kõrghariduses, mis võivad olla abiks ka edasisel elukutsete valikul. Seega usun, et antud teemakäsitlus on ülioluline ja seda traditsiooni tuleb jätkata.

1.5. Rõivaõblemist läbiva materjali olemasolu

Antud teema on magistritöö autorile hingelähedane seetõttu, et autor ise on rõivaõblemise taustaga. Soov enda teadmisi õpilastele edasi anda oli tekkinud juba varem, seega autor hakkas uurima rõivaõblemise õpetamise olemasolevat kirjandust ja õppevara, nii teoreetilise, kui praktilise töö tarvis.

Teadaolevalt kõige tuntum rõivaste õblemise ja suurima tegumoodide valikuga ning lõikeliste lahendustega on kindlasti ajakiri „*Burda*“. Ajakiri on ilmunud 89 riigis ja tõlgitud saksa keelest 16 erinevasse keelde (Tael, 2005). Eesti kaubanduses on olnud müügil põhiliselt vene- ja inglisekeelne ajakiri, võimalik, et mõnes keeles veel. Viimaste aastate jooksul on liikvel ajakiri „*Ottobre*“, mis suuremalt jaolt pakub õblemismaterjali lastele suuruses kuni 176. Kaks korda aastas antakse välja ka naiste ja meeste tegumood koos lõigetega. Antud ajakiri on eesti turul inglise, rootsi, soome, saksa, prantsuse ja hispaania keeles, millel on inglise keelsed juhendid (Lõiked, 2016). Kaubanduses on olnud liikvel ka ajakiri „*MODA*“ vene-, soome ja inglisekeelsetena. Interneti järelturul on suur valik eelnevate aastate moeajakirju, sealhulgas venekeelne ajakiri „*Moden*“.

Tänapäeval on võimalik osta ka internetikaubandusest ühe tegumoe kaupa lõikeid, näiteks „*Pattydoo*“, „*Fabankaefrer*“. Kahjuks pole need eesti keelsed. Meie oma eestikeelne ajakiri „*Käsitöö*“, mis on väga põnev ja pakub palju erinevate tööliikide mustreid ja juhendeid. Aeg- ajalt on avaldatud ka põnevate tegumoodidega lõiked, mis võivad jääda esimesel õmbluskatsetustel siiski keeruliseks.

Kaubandusest leiab eestikeelseid õmblusteemalisi raamatuid lõigete loomisest kuni erinevate õblemistehnoloogiate juhendmaterjalide tutvustavate materjalideni, nii algajatele kui ka edasijõudnutele.

Patrick Genevey 2020. aastal ilmunud „Rõivaste konstrueerimine ja õmblemine“ ja kaks aastat hiljem ilmunud teine osa edasijõudnutele, toovad välja lõigete konstrueerimise põhitõed ja on mõeldud moekoolide õpilastele kui ka õblemise asjaarmastajatele. Kõik eelnevad lõigete konstrueerimist ja lõigete kasutamist õpetavad raamatud jäävad juba paarikümne aasta tagusesse aega.

Maxime Arthur 2023. aastal ilmunud „Õblemise ABC“ on samuti algajale ja innukale iseõppijale õmblejale mõeldud. Raamatut lähemalt uurides leiame väga detailsete piltidega ja selgitustega erinevate rõivaõblemise etappe läbivate detailide õblemise juhised, nagu näiteks taskute, kantide, kaeluse, kannapaela, kummi ja püksiluku õblemise. Pigem on see väga hea toetav materjal iseõmblejale või koolis loovtöö või

projektõppes mõne suurema eseme teostamisel, kuid ta ei anna õpilasele terviklikku õppematerjali. Niisamuti ka 2005. aastal ilmunud „Õmblemine. Täielik käsiraamat“ annab piltide ja kirjeldustega edasi erinevate rõivaõmblemist puudutavate ja kodutekstiili õmblemise juhiseid. 2001. aastal ilmunud raamatus „Õmblemine“ on lisaks näidetele toodud mõõtude võtmise juhised ja lahti seletatud lõike lugemise ja kangale paigutamise kirjeldused. Lisaks täiskasvanute riiete õmblemisele on kaubanduses ilmunud 2023. aastal Piret Mellik'i praktiliste ja ajatute lasteriie raamat „Lasteriie õmblemine“ koos lõikelehe ja sammammuliste juhistega.

Erinevaid rõivaõmblemise materjale on kaubanduses piisavalt saadaval, teoreetilise õppematerjalina on koolides veel kasutusel 2003. aastal käsitöö ainetunni tarvis Saara kirjastuselt õpik „Õmblemine“. Lisaks õmblusmaterjalide, töövahendite, õmblemise tehnoloogia ja tarbeesemete õmblemise juhistele on esimesed olulisemad rõivaste õmblemist puudutavad algteadmised etappide kaupa välja toodud. Teema algab mõõtude võtmisest. Selgituste juures on illustreeriv pildimaterjal ja fotod valmis töödest (Pink, 2003).

2003. aastal andis Saara kirjastus välja koos õpikuga „Õmblemine“ lõikelehtede komplekti. Komplektis oli neli lõikelehte, kus olid erinevad esemed. Lõigetel olevate esemete joonised ja pildid olid toodud ära õpikus ning lõikelehel oli ka sellekohane märg. Teine komplekt lõikelehti anti välja 2005. aastal 13 erineva mudeli lõiketega. Kolmas, 15 toote ja nelja lõikelehega komplekt, anti välja aastal 2009.

Usun, et iga kooli käsitöö ainetunnis on mõni lõikeleht olnud aastate jooksul kasutusel. Aeg on aga edasi liikunud ja lõikelehtede komplektide mudeleid ja moejooniseid tuleks kaasajastada. Antud mõte on Saara kirjastusel juba ka tekkinud ja selle nimel ka tegutsetakse.

Seega käesoleva magistritöö uurimisprobleem seisneb selles, et teadaolevalt ei ole III kooliastmele veel kaasajastatud ja sooneutraalselt kasutatavat eestikeelset õppematerjali rõivaõmblemise teema läbimiseks, kuhu oleks struktureeritult kokku koondatud põhjalik teemakäsitus.

Loodava õppevara eesmärgid ja läbivad teemad peaksid olema järgmised:

- Õppevara loob rõivaõmblemise teema lihtsamalt läbitavaks III kooliastmes
- Õppevara on sooneutraalse õpperühmale sobilik
- Õppevara toetab õppurit ja hoiab õpetaja ettevalmistuse ajakulu kokku
- Õppevara kasutusvõimalused peale ainetunni (loovtöö, projektõpe, valikaine jne.)

- Õppevara on praktilise suunitlusega ja propageerib isetegemist
- Õppevara soodustab iseseisva õppimise praktiseerimist
- Õppevara toetab edasiõppimist ja karjäärivalikuga tutvumisvõimaluste loomist (elukestev õpe)
- Õppevara on sobilik erinevate materjalide, tehnoloogiate ja kunstiainete lõimimiseks
- Õppevara sobib taaskasutatusse ja re-designe võimaluste lõimimiseks (keskkond ja jätkusuutlik areng)
- Õppevara täiendab tehnoloogiliste (äärestusmasin) vahenditega tutvumist ja otstarvet
- Õppevara annab võimaluse erinevaid tegumode loomiseks

2. Olukorra taustauuring

Magistritöö eesmärk on luua õppematerjal käsitööõpetajatele/õpilastele, mida saaks kasutada III kooliastmes nii ainetunnis, projektõppes, valikaines või loovtöös. Eesmärgiks on vähendada õpetaja ajakulu, luua õppevara, mida saab soopõhiselt kasutada ja toetaks õpilase iseseisvat õppimist. Õppematerjal peaks motiveerima õpilast, vähendama õpilaste hirmu läbikukkumise ees ja soodustama eduelamust. Selleks, et olla kindel, kas loodud õppevarale on ootus ja vajadus, koostati käsitööõpetajatele rõivaõmblemise teema kohta taustauuring, et teada saada antud teema läbimise osakaalu koolides ja selle olulisust.

Taustauuring otsib vastuseid järgnevatele küsimustele:

1. Kas III kooliastmes käsitletakse käsitöötundides rõivaõmblemist?
2. Kas õpetajad peavad rõivaõmblemise teemat ainetundides oluliseks?
3. Kas eestikeelne, lõigetega varustatud õppematerjal trikootaazkangast dressipluusi õmblemiseks aitaks kaasa rõiva õmblemise teema läbimisel?

Oma uurimusküsimustele vastuste leidmiseks valis autor kvantitatiivse uurimismeetodi, mis on sobilik analüüsimaks laiaulatuslikke andmeid ning võimaldades üldistada saadud tulemusi.

Käesolev peatükk koosneb kahest osast, esimeses peatükis antakse ülevaade valimist ja teises selgitatakse lahti andmekogumine.

2.1. Valim

Magistritöö taustauuringu üldkogumiks on käsitööõpetajad 2024/2025. õppeaastal. Uurimustöö eesmärk paneb paika valimi suuruse (Õunapuu, 2014, lk 146) ja lähtuvalt eesmärgist oli soov saada üle Eesti võimalikult paljude käsitööõpetajate tagasiside ning arvamus rõivaõmblemise läbimise olulisusest III kooliastmes ja vastanute asukoht antud juhul ei olnud eraldi eesmärk. Antud töös kasutati andmete kogumiseks mittetöenäosusliku valimit ja selle moodustamisel kasutati mugavusvalimi meetodit (Õunapuu, 2014, lk 142), kus uuringusse kaasatakse lihtsa kättesaadavuse eesmärgil huvialuste hulgast liikmed (Rämmer, 2014).

Valimi moodustamiseks saadeti e-kiri Eesti Käsitööõpetajate Seltsi AITA postkasti, kus esitati palve jagada küsitlust seltsi liikmetele. Seltsi kodulehelt saadud andmete põhjal kuulub seltsi 07.10.2024 seisuga 160 liiget, nii endisi ja praegu tegutsevaid käsitööõpetajaid, kuid võib eeldada, et kõik Eesti käsitöö ja kodundust andvad õpetajad pole seltsi liikmed. Selleks, et suurendada valimis osalejate arvu, saadeti veebiküsitlus e-kirja vahendusel juhuslikult valitud viie maakonna koolide õpetajatele, milleks olid Viljandimaa, Jõgevamaa, Tarumaa, Põlvamaa ja Võrumaa.

Valituks osutunud maakondade kodulehtedelt leiti põhikoolide nimekirjad ja kooli kodulehekülgedelt käsitööõpetajate kontaktid. Kui aineõpetajate kontaktid kodulehel puudusid, saadeti kiri kooli üldpostkasti.

Andmeid koguti vahemikus 20. jaanuar kuni 20. veebruar 2025.

2.2. Andmekogumine

Taustauuringu uurimismeetodi eesmärgist lähtudes oli soov jõuda võimalikult suure käsitööõpetajaskonna vastusteni. Andmekogumise meetodiks magistritöös oli küsitlus ning vahendiks küsimustik, kus koguti arvandmeid, seega tegemist oli kvantitatiivse uuringuga.

Andmed koguti digitaalse vormi kaudu, mis oli loodud elektrooniliselt *Office Forms* rakenduses veebilehele koostatud küsimustikuga (vt lisa 1). Küsimustiku veebiaadressi pikk link tuli lühendada ja algul kasutati *urlc.net* lehekülge, kuid üheteistkümnendal päeval kui kogunenud oli juba 29 vastaja andmed, tuli tagasiside, et link kõigil siiski ei avane ja küsib eraldi ligipääsu luba. Seejärel tehti muudatus ja uus lühendatud link asus *Office Forms*i lehel.

Küsimustiku veebiaadressi lühendatud link saadeti laiali käsitööõpetajatele e- kirja vahendusel koos tutvustava kirjaga. Kirjas tutvustati kõigepealt küsitluse esitajat, mis koolis ja osakonnas ta õpib, seejärel küsitluse teemat ja andmete kogumise eesmärki. Toodud oli ka küsimuste arv ja täitmisele kuluv aeg. Märgiti, et küsimustik on anonüümne. Kiri saadeti e-maili teel 78 õpetajale.

Küsimustiku ülaosas oli välja toodud eelpool mainitud tutvustav üldinfo, mis saadeti e-kirjaga. Uuringu teemana nimetati III kooliastmes rõivaõmblemise läbimise teemat ja õppevahendi loomist, kuid Magistritöö nimetust „Rõivaõmblemine III kooliastmes. Dressikangast rõivaeseme lõiked ja tööjuhised“ eraldi ei mainitud. Andmeid koguti vahemikus 20. jaanuar 2025 kuni 20. veebruar 2025.

Küsimustikus oli 19 küsimust ja eeldatav vastamise aeg oli kümme minutit, kuigi küsitluslehel oli täitmise ajavahemikuks kümme kuni viisteist minutit. Küsimustik koosnes suletud valikvastustest, kus koguti rõivaõmblemist puudutavaid taustaandmeid eelneva aja ja hetkeolukorra võimaluste kohta ning takistavate tegurite kohta vastaja koolis. Vastajal tuli valikvastustest valida üks või enam sobivat vastust (Õunapuu, 2014, lk 162). Küsimustiku saab jagada nelja osasse: vastaja taustaandmed, olemasolevad võimalused ja andmed õppeklassis, vastaja isiklik kogemus teema läbimisel III kooliastme ainetundides ning loodava õppematerjali toetavad ja puudutavad meetmed.

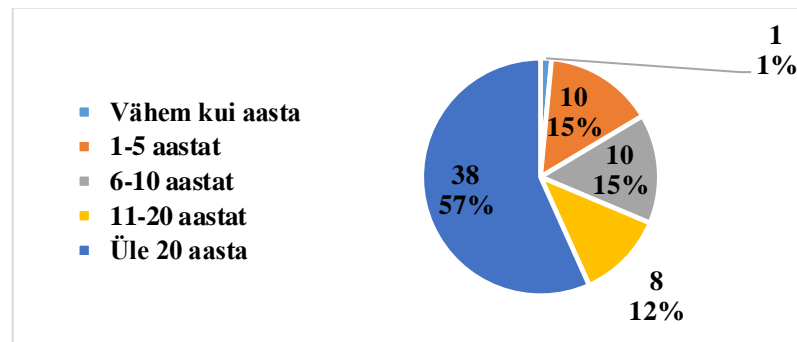
3. Taustauuringu tulemused

Peatükk annab ülevaate III kooliastme rõivaõmblemise teemat puudutava taustauuringu käigus kogutud käsitööõpetajate vastustest. Andmed koguti elektrooniliselt ajavahemikus 20. jaanuar kuni 20. veebruar 2025. Küsitluses osales kokku 67 käsitööõpetajat, sellest tulenevalt ei saa uurimustulemuste põhjal teha üldistavaid järeldusi, kuid annab aimu hetkeolukorra võimalustest ja õpetajate suhtumisest teema läbimisel käsitöö tunnis.

3.1. Vastanute taustaandmed

Uuringu küsimustikule vastas 67 käsitöö õppeaine õpetajat, kellest 35 (52%) on linnakooli ja 32 (48%) maakooli õpetajat. Esimene küsimus puudutas õpetajate tööstaaži pikkust, kus 38 vastanud õpetajat ehk 57% on töötanud üle 20 aasta. Vastanutest 1-5 aastat on töötanud 10 õpetajat ja sama arv 15% oli ka 6-10 aastat töötanute arv (vt joonis 1) ning paar õpetajat

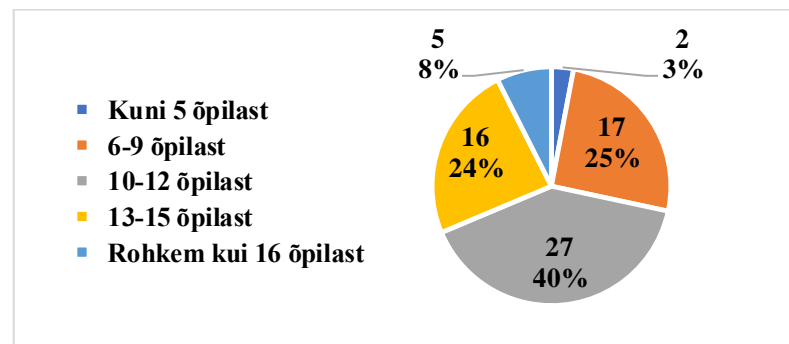
vähem on 11-20 aastat. Sellest võib eeldada, et enamus õpetajatest on rõivaõmblemise teemat läbinud eelmiste õppekavade alusel.

Joonis 1. Vastus küsimusele nr.1 „kui kaua olete õpetajana töötanud?“

3.2. Praegune olukorra kirjeldus ja võimalused

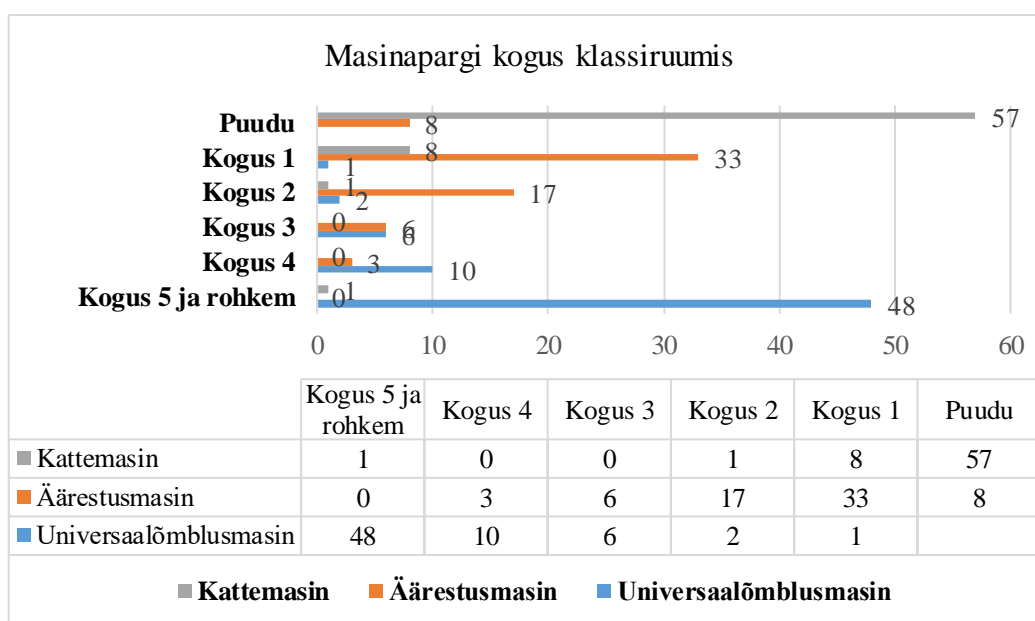
Küsimused 3-5 puudutavad klassiruumis olevate õmblusmasinate olemasolu, arvu ja keskmist õppegruppi suurust. Antud taustauuring annab kaudselt aimduse rõivaõmblemise teemat läbimise võimalikkusest tundides.

Joonis 2. Vastus küsimusele nr.3 „kui suur on teie kooli 7-9 klasside käsitöö õppegruppide keskmine suurus?“

Kolmandas küsimuses tuli aineõpetajal valida enda III kooliastme käsitöö õppegruppide keskmine suurus, (vt joonis 2), kuid nende vastuste põhjal ei saa teha lõplikku järeldust. Kõige väiksema, kuni 5 (3%) õpilasega õppegruppe on vastanutest kahel ja 6-9 õpilast rühmas on 17 (25%) vastanul. Antud uuringu alusel on III kooliastme kõige levinum õppegruppi suurus on 10-12 õpilast, mille valis 27 (40%) õpetajat. Juba suuremaid 13-15 liikmelise gruppi valis 16 (24%) vastanut ning veel enama laste arvuga õppegrupp on 5 (8%) õpetajal.

Neljandas küsimuses uuritakse „millised õmblusmasinad on teie koolis?“ Vastata tuli kõigi pakutud valikute juures. Loetelus olid universaalõmblusmasin, äärestusmasin, kattemasin, tikkimismasin ja muu. Kõigil 67 (39%) õpetajal on olemas universaalõmblusmasin. Äärestusmasin on 10 vastaja võrra väiksemal arvul ehk (34%) õpetajatest ning kattemasin, mida kodumasinatelt enamust saab ka äärestusmasinaks ümber reguleerida on olemas 9 (5%) vastajal. Masinapargi valikus oli ka tikkimismasin, mida saab kasutada õmmeldud eseme kaunistamiseks, ning mis on olemas 36 (21%) vastajal. Vastustes oli ka valik „muu“, mille valis 2 (1%) õpetajat, mis omakorda võimaldab küsida, mis masinaga on tegemist.

Joonis 3. Vastus küsimusele nr 5 „Kui suur on teie klassis masinapark?“

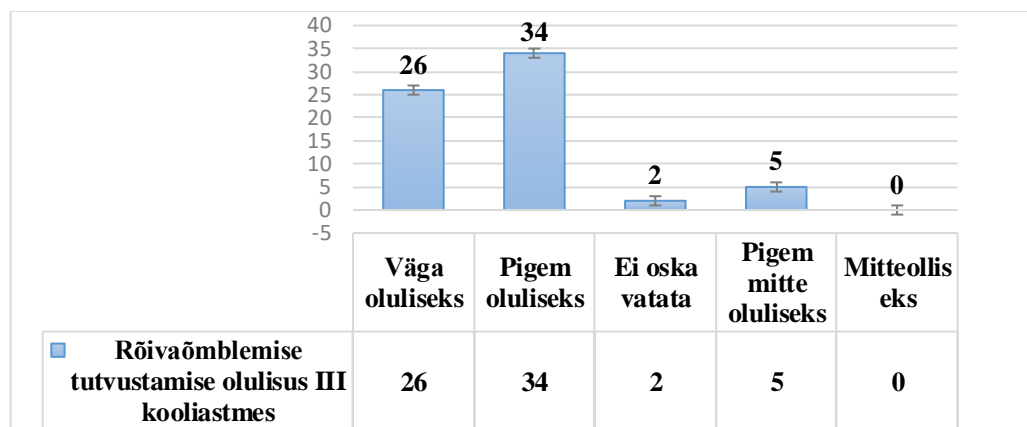
Küsitluse 5 küsimus uuris klassiruumis oleva õmblusmasinate ehk masinapargi suurust. Igal vastajal tuli valida kõigi olemasolevate õmblusmasinate arvuline kogus või selle puudumine. Joonisel 3 on näha õmblusmasinate nimetus ja vastajate arv antud koguste juures. Vastanutest „5 ja enam“ universaalõmblusmasinat on klassiruumis olemas 48 (71,6%). Ühel (1,5%) vastanul on klassis ainult 1, kuid enamusel on siiski klassis 3-5 universaalõmblusmasinat. 33 õpetajal (49,3%) on klassis olemas 1 äärestusmasin, 2 masinat on 17 (25,4%), kolm masinat on 6 (9%) ja kõige rohkem 4 äärestusmasinat on olemas 3 (4,5%) õpetajal. Kahjuks antud masin on puudu 8 (11,9%) õpetajal. Kolmanda masinana on toodud valikusse kattemasin ja klassis 1 masin on olemas 8 (11,9%) õpetajal. Kahe masina olemasolu märgib ära 1 (1,5%) õpetaja ja sama vastab ka üks õpetaja viie

masina kohta. Kattemasin on puudu üle poole vastanutest ehk 57 (85,1%).

Tikkimismasinat tabelis hetkel toodud pole, kuid küsitluses saab teada, et 34 (50,7%) õpetajatest on klassis üks ja 2 (3%) õpetajal on kaks masinat.

3.3. Isiklik kogemus rõivaõmblemise teemat läbides

Küsimused 6-14 puudutavad rõivaõmblemise teema käsitlust III kooliastme ainetundides ja taustaandmeid materjalide ja töövahendite soetamisel ja kasutamisel.

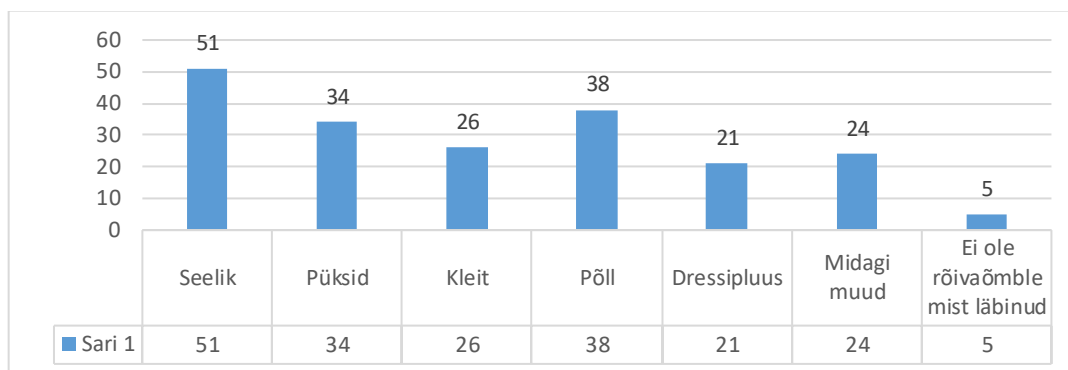
Joonis 4. Vastus küsimusele nr 6 „kui vajalikuks peate rõivaõmblemise tutvustamist õpilastele III kooliastmes käsitöö tunnis?“

Joonis 4 näeme õpetajate vastuseid kuuendale küsimusele „kui vajalikuks peate rõivaõmblemise tutvustamist õpilastele III kooliastmes käsitöö tunnis?“ Antud teemaküsitlusele on pigem oluline 34 (51%) ja väga oluline 26 (39%) õpetaja arvates. Kaks õpetajat ehk (3%) ei oska vastata ja 5 (7%) õpetaja seisukohalt pole see nii oluline.

Seitsmes küsimus uuris „kas olete rõivaõmblemise osa käsitöötunnis läbinud?“ ja antud vastuste seast tuli igal õpetajal valida üks sobivaim. Antud teema läbimisele vastas jaatavalt 34 (51%) õpetajat ja mitteläbimise korral eitavalt 10 (15%) vastajat. Kolmanda valikuna oli toodud vastus „varasematel aastatel sai läbitud, kahjuks erinevatel põhjustel enam mitte“ vastas 23 (34%) õpetajat.

Kaheksandas küsimuses saame teada, mis klassis on rõivaõmblemine õpilastega läbinud ja vastustes olid III kooliastme klassid ning valikus oli ka „ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud“. Kõige enam läbitakse rõivaõmblemist 8. klassis ja nii vastas 52 (40%) õpetajat. Enam-vähem võrdselt vastati 7. ja 9. klassis teema läbimise kohta ehk 35

(27%) ja 33 (25%) õpetajat. Viimane vastusevariant andis infot, et rõivaõmblemise osa ei ole õpilastega läbinud 11 (8%) õpetajat.

Joonis 5. Vastus küsimusele nr 9 „Mis riideesemeid olete õpilastega õmmelnud?“

Üheksandas küsimuses (vt joonis 5) uuritakse rõivaesemete kohta, mida ainetundides on õpilastega läbitud. Antud tabelis ilmneb, et kõige levinumaks õmmeldud rõivaesemeks on „seelik“, mille valis 51 (26%) vastajat, teisena valiti „põll“ ehk 38 (19%) ja kolmandaks on õmmeldud õpetaja juhendamisel „pükse“ 34 (17%). Kleit, dressipluus ja „midagi muud“ on enam- vähem samas vahemikus ja vastajaid ületasid üle kahekümne piiri. Valikus oli antud ka „ei ole rõivaõmblemist läbinud“, millele vastas 5 õpetajat. Eespool küsimustes on märgata „ei ole rõivaõmblemise osa läbinud“ suuremat vastajate arvu, kuid tundub, et valikusse toodud „põll“ vähendas nende õpetajate arvu.

Kümnendas küsimuse eesmärk oli teada saada, kas õpilased saavad omal soovil valida rõivaeseme, misa õmmelda. Sellega nõustus 50 (75%) õpetajat. Iseseisvalt rõivaeset valida ei võimalda 10 (1%) õpetajat ja valikvastus „pole läbinud teemat“ valis 7 (10%) vastajat. Järgnev, kümnes küsimus, harutab antud küsimuse veelkord lahti ja saame teada „kas õppegrupis kõik õpilased õmblevad sama rõivaeset?“ Selgus, et 26 (33%) õpetaja õppegruppides õmblevad kõik sama rõivaeset, enda soovi järgi saab õmmelda rõivaeset 39 (49%) õpetaja õppegruppides. Kuna paljudes koolides on juba mitmeid aastaid praktiseeritud segarühmade loomist on kolmanda valikuna toodud segarühmad, kus tüdrukud õmblevad üht ja poisid teist rõivaeset ning antud valiku valis 6 (8%) õpetajat. Antud küsimuses oli vastusevariant „ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud“ ja vastuse valis 8 (10%) õpetajat.

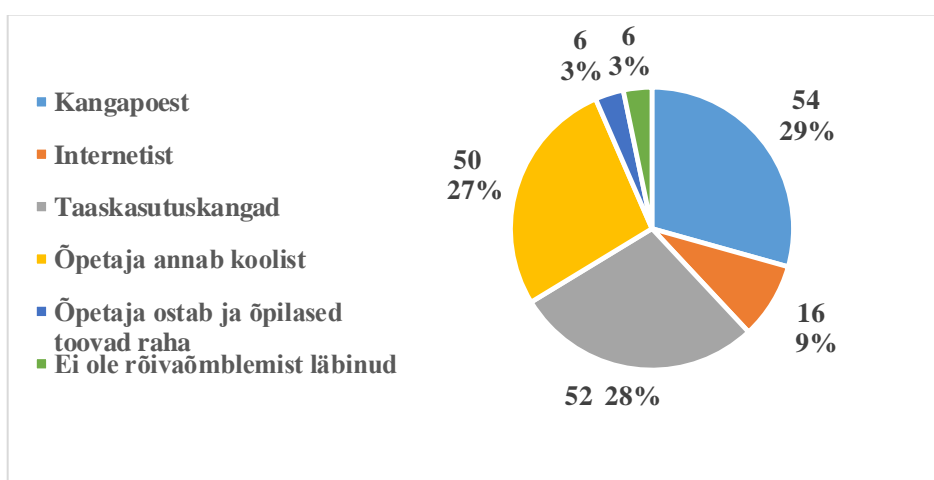
Selleks, et antud teemat ainetundides läbida ja tooteid õmmelda on oluline teada, kust õpilased saavad vajalikud materjalid? Kuna põhikoole on Eestis palju ja võimalused kooliti erinevad, ei saa eeldada, et võimalused on võrdsed. Kaheteistkümnenda küsimuse

vastuste loetelus oli toodud kangad, niidid ja teised lisa materjalid, kus õpetaja pidi iga valiku juures valima „jah“ või „ei“. Selgus, et 58 (85,9%) vastajate õpilased toovad ise kangad ja 9 (14,1%) kooli õpilased ei pea seda tegema.

Teisena saame teada, et 12 (17,5%) õpetajate õpilased peavad tooma ise ka vajaminevad niidid, samad 55 (82,5%) õpetaja õpilased ei too niite. Kolmanda valikuna on märgitud lisamaterjalid, kus võrdselt 50% vajalikest lisamaterjalidest peavad õpilased ise tooma.

3.4. Loodava õppevara toetavad/ puudutavad meetmed

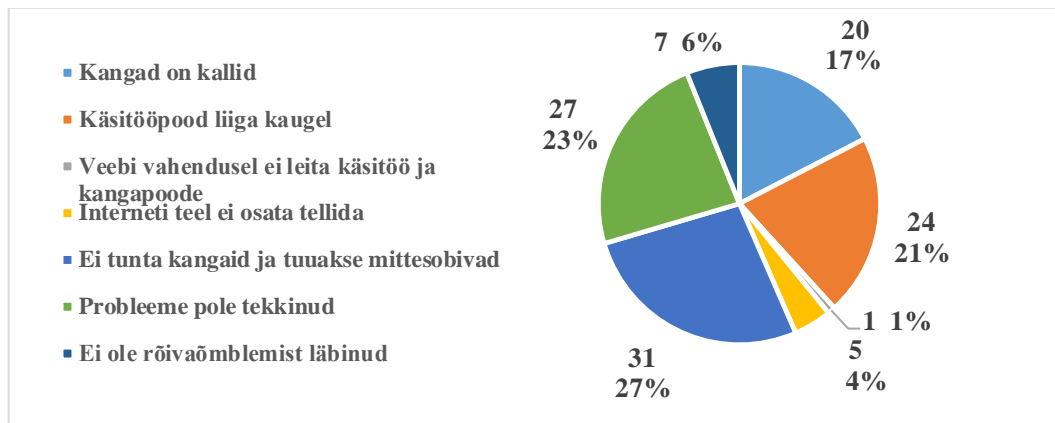
Küsimused 13-19 puudutavad loodava õppevara teemat. Antud vastused annavad infot antud olukorrast, võivad tuua välja puudused ja selgitada või ümber lükata loodava õppevara vajalikkust.

Joonis 6. Vastus küsimusele nr 13. „Kust ostab õpilane enda rõivaeseme tarvis vajaminevad kangad?“

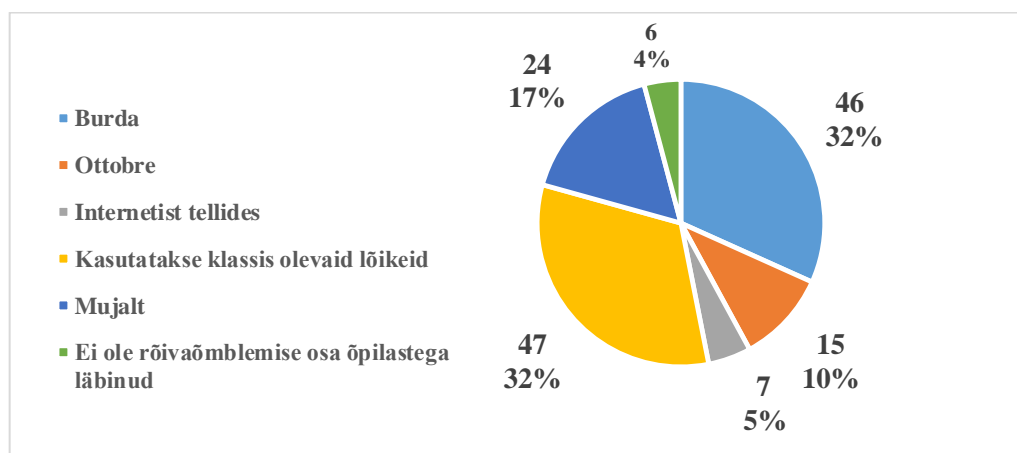
Kolmeteistkümnenda küsimuse eesmärk on välja selgitada, kust õpilane rõivaõmblemise tarvis materjalid ostab või saab. Vastustevalikus oli „kangapood“, „e-kaubandus“, „taaskasutuskangad“, „õpetaja annab koolist“, „õpetaja ostab ja õpilane toob raha“ ning „ei ole rõivaõmblemist läbinud“. Siin sai vastaja valida endale kõik sobivad vastused (vt joonis 6). Enamus vastanud 54 (29%) õpetaja õppegruppide õpilased ostavad kangad kangapoest ja internetist tellib 16 (9%) vastaja õpilased. Taaskasutusmaterjale kasutada on täna populaarne ja selle võimaluse oma õpilastele on saanud anda 52 (28%) õpetajat, mis ühtib põhimõtteliselt „õpetaja annab materjalid koolist“ vastusega, mille valis 50 (27%) õpetajat. Valikus oli variant „õpetaja ostab ja õpilased toovad raha“ see polnud

väga populaarne, kõigest 6 (3%) õpetajat on sellise valiku valinud. Rõivaõmblemise teemat antud küsimuses pole läbinud samuti 6 (3%) vastajat.

Joonis 7. Vastus küsimusele nr 14 „kas on tekkinud probleeme materjalide soetamisel ja valikul?“

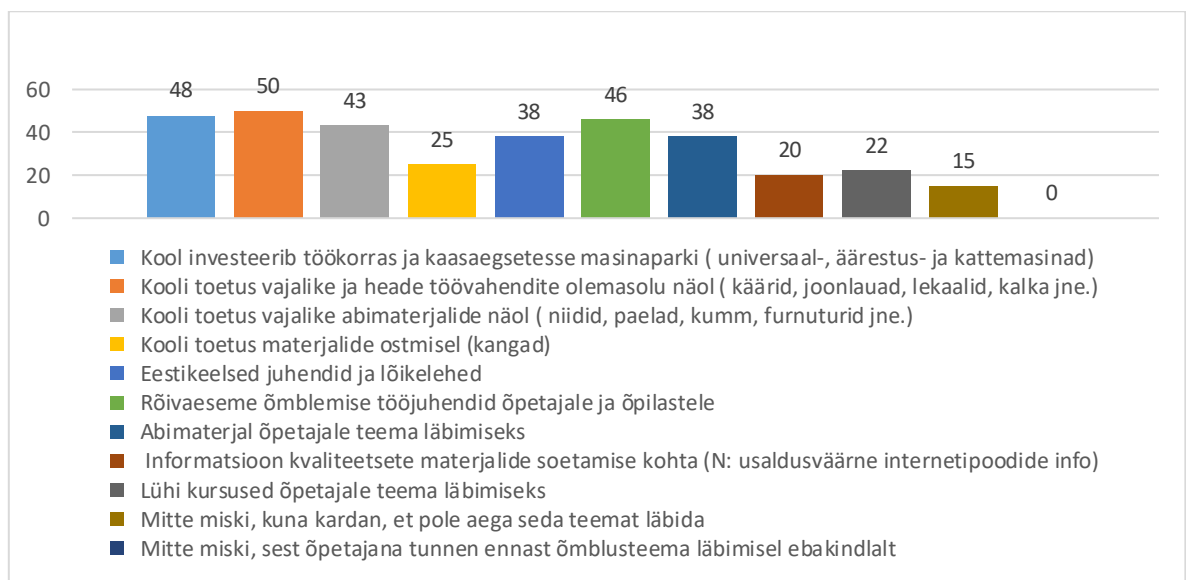
Neljateistkümnes küsimus uuris „kas on tekkinud probleeme materjalide soetamisel ja valikul?“ andis võimaluse valida mitme vastajale sobiva variandi vahel. Välja oli pakutud mõned probleemsed kohad, kuid jätab valiku suhteliselt kesiseks. Kõige suuremaks probleemiks on olnud, et õpilased ei tunne kangaid ja nende iseseisvad valikud on mitesobivad. Nii vastas 31 (27%) vastajatest. 20 (17%) õpetaja arvates on kangad liiga kallid ja 24 (21%) õpetaja jaoks käsitööpood liiga kaugel. Vastatakse ka, et internetipoest ei osata tellida ja ei leita õigeid käsitööpood üles. Üpris suur 27 (23%) on vastajates hulk, kellel pole probleeme esinenud. Teemat pole läbinud 7 (6%) õpetajat.

Joonis 8. Vastus küsimusele nr 15 „kust võtab õpilane lõiked?“

Antud magistritöö eesmärgiks on luua õppevarana dressipluusi lõikelehed ja viieteistkümmes küsimus uurib hetkel rõivaõmblemise tarvis lõigete leidmise võimalusi (vt joonis 8). Valikusse on toodud ajakiri „Burda“ ja „Ottobre“, „internetist tellimine“ ja „kasutatakse klassis olevaid lõikeid“. Lisatud on valikusse ka „mujalt“ ja „ei ole rõivaõmblemise osa läbinud“. Kõige enim ehk 47 (32%) õpetajat kasutab klassis olevad lõiked ja võib oletada, et mõeldakse Saara kirjastuse poolt välja antud lõikelehtede komplekte, millest oli juttu rõivaõmblemist läbiva materjalide peatükis. Üks vastaja vähem ehk 46 (32%) õpetajat kasutab antud teema läbiviimiseks „Burda“ ja 15 (10%) õpetajatest „Ottobre“ ajakirja. Internetist saadaolevaid lõikeid on tellinud 7 (5%) õpetajat ja vastuse „mujalt“ on valinud 24 (17%) vastajatest. Rõivaõmblemist pole läbinud 6 (4%) õpetajat.

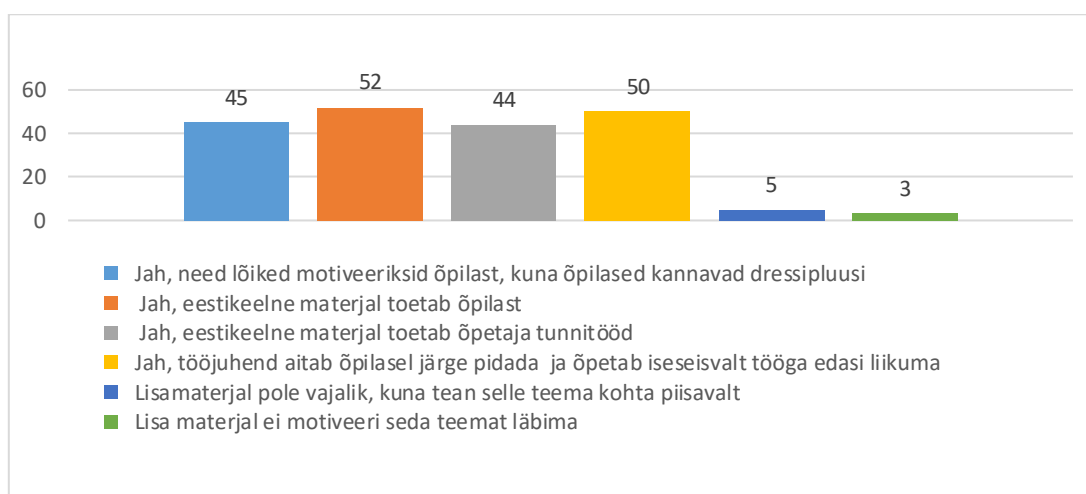
Kuueteistkümmes küsimus (vt joonis 9) uurib õpetajate arvamust, „mis toetaks õmblemise teema läbimist käsitöötunnis?“ Enamus ehk 48 (14%) õpetajat usuvad, et teema läbimisel on oluline kooli toetus töökorras ja kaasaegse masinapargi soetamisel. Vastanutest 50 õpetajat tunnevad, et vajavad abi ka vajalike ja heade töövahendite olemasolu, lisaks 43 õpetaja arvates võiks kooli soetatud aidata ka abimaterjalide (n. niitide) ostmisel. 46 (13%) õpetaja arvates, oleks vaja rõivaõmblemise tööjuhendeid nii õpetajale kui ka õpilastele, vajatakse eestikeelsed juhendid ja lõiked. Abimaterjale teema läbimiseks sooviksid mõlema vastuse juures 38(11%) õpetajat. Kooli toetust materjalide ehk kangaste soetamisel teeks samuti tunni läbimise kergemaks. Seda usub 25 (7%) vastajat.

Joonis 9. Vastus küsimusele nr 16 „Mis toetaks tulevikus rõivaeseme õmblemise teema läbimist käsitöötunnis?“

Seitsmeteiskümmes küsimus uurib „kas olete õpilastega õmmelnud rõivaeset trikootažkangast (dresskangast)?“ Vastata sai „jah“ või „ei“, kus 38 (57%) õpetajat on trikootažkangast (dresskangast) tooteid õmmelnud ja 29 (43%) õpetajat pole seda teinud. Järgmine küsimus uurib õpetajate arvamust, et kas enda dressipluusi või -kleidi õmblemine motiveeriks õpilast rohkem rõivaõmblemise teemat läbima. Valikusse oli toodud „jah“, „pigem jah“, „ei tea“, „pigem ei“ ja „ei“. Vastajal tuli valida üks valikus olev vastus. Õpetajatest 31 on seisukohal, et „pigem ja“ ja 17 nõustus arvamusega, et „jah“ antud toote õmblemine motiveeriks õpilasi. Seisukohal „ei tea“ on 12 õpetajat, 6 õpetaja arvates „pigem ei“ motiveeri õpilasi ka antud toote õmblemine. Üks õpetaja on valinud ka „ei“.

Üheksateiskümmes küsimus (vt joonis 10) puudutab magistritöös loodavat õppematerjali, kus antakse hinnang loodava materjali vajadusele, mitte ei hinnata õppevara ennast. Uurimisküsimuses uuritakse, kas loodav õppevara komplekt koos dressipluusi lõigete ja tööjuhistega aitaks paremini rõivaõmblemise teemat läbida. Vastajal oli võimalus valida just endale sobivad vastused. Üle poolte 52 vastajat hindasid oluliseks „jah, eestikeelne materjal toetab õpilast“ ja 50 „jah, tööjuhend aitab õpilasel järge pidada ja õpetab iseseisvalt tööga edasi liikuda.“ Samuti üle poolte vastajatest, kuid natuke madalama 44- 45 vastajate arvuga nõustusid „jah, eestikeelne materjal toetab õpetaja tunnitööd“ ja „jah need lõiked motiveeriksid õpilast, kuna õpilased kannavad dressipluusi“.

Joonis 10. Vastus küsimusele nr 19 „kas erinevates suurusnumbrites lihtsa dressipluusi või dressikleidi lõiked lõikelehtedel koos tööjuhendiga aitaks Teil paremini rõivaeseme õmblemise teemat läbida?“

3.5. Taustauuringu kokkuvõtlik arutelu

Antud alapeatükis keskendutakse taustauuringu uurimisküsimuste vastustele, tuuakse välja olulisemad tulemused, probleemkohad ning analüüsitakse neid. Uuringu tulemustest saab välja tuua mitmeid aspekte, mis annavad võimaluse uuteks uuringuteks ja suunavad valdkonna spetsialiste temaatilisele arutelule. Samas on tulemuste tõlgendamine mingil määral alati subjektiivne ja sõltub väga palju uurijast (Õunapuu, 2014, lk 207).

Taustauuringule vastas enam- vähem võrdselt nii linna kui maakooli õpetajaid. Uuringus osales 67 käsitööõpetajat, kellest 38 õpetaja tööstaaži pikkus on üle 20 aasta ja võrdselt 10 vastajaga oli kuni 5 või kuni 10 aastane õpetamiskogemus. Seega enamus käsitööõpetajatest peaks olem rõivaõmblemise teemat läbinud. Muret teeb aga seik, et 2020. aasta riigikontrolli aastaaruandes tuuakse 2019. aasta seisuga välja, et õpetajate keskmine vanus on 48,3 ja mis tõsis kümne aastaga 1,6 aastat (Riigikontrolli aastaaruanne Riigikogule, 2020). Antud küsitluses, ei saa teada käsitööõpetajate keskmist vanust, aga vastanute töötatud aastate järgi võib järeldusi teha.

Küsitluse vastustes tuleb välja III kooliastme käsitöö ainetunni õpperühmade keskmine suurus, mis annab ülevaate sellest kui erinevad väljakutsed tunni planeerimisel on aineõpetajatel. Kuni 5 (3%) õpilasega õpperühma suurus annab võimaluse põhjalikeks ja julgete väljakutsetega ainealasteks tegevusteks, kus kindlasti on võimalus lõimida erinevaid tehnikaid ja ainealaseid põnevaid lahendusi. Enamusel õpetajatest on siiski uuringu järgi 6-9 või 10-12 õpilast rühmas. Ärevust valmistab 13 ja enama õpilastega õppegrupid, kus aineõpetajal antud rõivaõmblemise teema läbimine on juba väljakutse, et jõuda kõigi õpilasteni. Kuid tuleb nutikalt võimalusi leida ja luua näiteks eraldi 2 või 3 liikmelised rühmad ja praktilise töö saab jaotada omavahel, mis õpetab koostööoskust ja enda tugevuste ja nõrgemate oskuste äratundmist. Koostööoskuse arendamine on üks tehnoloogia ainevaldkonna III kooliastme õpitulemuste punktidest (7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023).

Ainetunni teemade valikul mängib kindlasti suurt rolli masinapargi ehk vajalike õmblusmasinate olemasolu ja kogus. Uuring kinnitab, et universaalõmblusmasin on kõigis vastanute õppeklassides olemas ja enamusel 48 (71,6%) õpetajal ikka rohkem kui 5 õmblusmasinat. Kuna meie koolides on laste arv väga erinev, on täitsa mõisteta, et väiksema arvuga õppeklassides on väiksem masinapargi suurus. Kuna uuring oli anonüümne ei selgu kahjuks vastustest, ega juhuslikult mõnel suurema õpilaste arvuga

õppeklassis on vajalik kogus universaalõmblusmasinaid olemas. Antud õppematerjal aga eeldab äärestusmasina või katteremasina, mida saab äärestusmasinaks ümber seadistada, nende olemasolu. Uuring näitab, et üks äärestusmasin on 33 (49,3%) klassis olemas, kuid kurvastuseks tuleb tõdeda, et 8 (11,9%) õpetajal on see puudu. Ehk nende klassis oli olemas kattermasin, mida saab seadistada äärestusmasinaks, kuid uuringus kahjuks ei selgu, millistes klassides täpselt antud õmblusmasinad on. Õpilaste arv määrab õmblusmasinate koguste vajaduse. Autori arvates, oleks juba päris hea, kui üks masin on nelja õpilase kasutusel, kuid iga olemasoleva äärestusmasin annab juurde mängulisema ja värviderikkama õmblemise võimaluse ning hoiaks kokku niitide vahetamisele kuluvat aega.

Magistritöö üheks uurimisküsimuseks oli, kas käsitööõpetajad peavad rõivaõmblemise teema läbimist ainetundides endiselt oluliseks ja vastustest tuli välja, et antud teemakäsitlust peab väga vajalikuks 26 (39%) ja pigem vajalikuks 34 (51%) õpetajat, mis annab magistritöö autorile kinnitust, et antud teema on endiselt oluline. Vastanutest 57 õpetajat on rõivaõmblemise teemat ainetundides läbinud, kellest 23 (34%) on seda varasemalt teinud, kuid erinevatel põhjustel kahjuks seda enam ei tee. Antud vastajate suur hulk tekitab soovi esitada lisa küsimusi, mis vajaks juba uut uuringut, kus saaks välja selgitada probleemkohad, miks enam antud teemakäsitlust ainetundides läbimiseks ei võeta ja kuidas toetada aineõpetajaid, et seda uuesti tehtaks.

Rõivaõmblemise teemat läbitakse või on läbitud 52 (40%) õpetaja valikul 8 klassis. Kuna küsimuses oli valikvastustes võimalik valida kõiki III kooliastme klasse, võis aineõpetaja valida ka mitu varianti. Uuringus selgub, et kõige levinumaks õmmeldavaks rõivaesemeks on „seelik“, selle valis 51 (26%) vastajat, teise valikuna valiti „põll“ ehk 38 (19%) ja kolmandana õmmeldakse 34 (17%) õpetaja juhendamisel „pükse“.

Uuringus selgus, et 58 (85,9%) õpetaja õpilased toovad tundi tulles vajaminevad kangad, lisaks 12 (17,5%) õpetaja õpilased toovad ka vajaminevad niidid ning poolte vastajate õpilastel tuleb ka lisamaterjalid ise tuua. Kahjuks koolide võimalused on erinevad ja uuringus tuleb siiski välja, et pea 50 õpetajat vastanust siiski ootavad ja tunnevad, et kooli toetus töökorras ja kaasaegse masinapargi, vajalike ja heade töövahendite näol (N:käärid, joonlauad jne.) ja vajalike abimaterjalide olemasolu (N: niidid), toetaks kindlasti rõivaõmblemise teema läbimist.

Kangaid saadakse uuringu järgi 54 väitel poest, kuid 52 õpetaja õpilased kasutavad taaskasutuskangaid, mida eeldatavasti saadaksegi koolist. Taaskasutus on täna väga populaarne ja tehnoloogia valdkonna üks eesmärkidest on teadlikuma tarbija kasvatamine

(7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023), et põhikooli lõpetaja oskaks väärtustada säästlikku ja kestlikku arengu põhimõtet ja oskaks teha valikuid enda ideede teostamiseks või tarbimiseks loodust säästes. Üheks võimaluseks peaks ettevõtted ja koolid tänasest veel tihedamat koostööd tegema, et tootmisjääkidest kasvõi mõni protsent taas kasutust leiaks.

Rõivaõmblemise teema läbimiseks on vaja kasutada lõikelehti ja uuringu tulemusena on saanud ja kasutanud 46 õpetaja õpilased „Burda“ lõikeid. Ühe õpetaja võrra enam vastajaid on valinud valikust vastuse, et kasutavad klassis olevaid lõikeid. Siin puudub kahjuks tõestus, kuid võib eeldada, et klassis on kasutusel eestikeelsete juhistega Saara kirjastuse poolt aastatel 2003, 2005 või 2009 välja antud lõigete komplektid, kus lõigete valikus oli ka rõivaesemete lõiked.

Magistritöö viimane uurimisküsimus uuris, „kas suurusnumbrites lihtsa dresspluusi/-kleidi lõiked lõikelehtedel, koos tööjuhenditega aitaks Teil parmini rõivaeseme teemat läbida?“. Üle poolte 52 (26%) õpetajatest usub, et eestikeelse materjali olemasolu toetab õpilast ja 44 (22%) usuvad, et toetab õpetaja tunnitööd. Vastajates 50 (25%) usuvad, et tööjuhendid aitavad õpilasel järge pidada ning õpetab iseseisvalt tööga edasi liikumist. Mõtlemisoskuse arendamine käib suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamise kaudu. Oluline on funktsionaalset kirjaoskus praktiseerida, kuna need oskused ei kujune kohe ja tööjuhendid annavad selleks praktikaks võimaluse, kus õpilane õpib leidma informatsiooni, mõistma, seda kriitiliselt hindama, järeldusi tegema, seoseid looma ja lõpuks saadud teavet rakendama (Kitsnik E., 2010, lk 341).

4. Õppematerjali loomise põhimõtted

Hea ja hästi koostatud õpik või õppematerjal on suur väärtus (Mikk, 1995, lk 27), seega tuleb sellesse tegevusse suhtuda tõsiselt ja arvestada, et õppevara loomine on aeganõudev protsess. Loodavad õppevahendid kokku peavad moodustama terviku ja arvestama, et materjal oleks kindlasti korrektne, kasvatusliku suunitlusega, kultuurikonteksti arvestav, ainespetsiifiline ning õpilasele lihtsa ja arusaadava keelekasutusega (Läänemets, 2000, lk 20-22). Käis (2018, lk 281) rõhutab selge ja konkreetse sõnastuse olulisust, mis võimaldaks õpilasel töötada enam- vähem iseseisvalt, küsides õpetajalt vaid täiendavaid seletusi. Vajadusel lisada joonised ja selgitada nende abil tööde käiku. Kitnik (2018, lk 5-9) on seisukohal, et loodud õppematerjal peaks olema sihtrühma jaoks kaasahaarava ja tähelepanu köitva väljanägemisega. Samuti aktiivne, elulisi ülesandeid pakkuv,

kommunikatiivne ja suhtlemist soodustav ning jõukohane, mis annaks vajadusel ka selgitusi.

Õppevara hulka kuuluvad praeguste arusaamade kohaselt kõik vahendid, mida õppimiseks kasutatakse ja mida saab kasutada õppevahendina. Siia kuuluvad ka õpperuumid, kaitsevahendid, materjalid, infotehnoloogilised vahendid ja isegi massimeedia ning mõne analüütiku seisukohalt kuulub sinna alla ka õpetaja. Kõige levinum ja igapäevaselt kasutatavasse õppevaraase kuuluv on siiski õpik või paberkandjal olevad materjalid. Kogu õppematerjalide aluseks aga on õppekavad (Läänemets, 2000, lk 4-6). Õppematerjale saab kasutajast lähtuvalt jagada kaheks: õpetajat abistavateks materjalideks ja õpilastele suunatud ja iseseisvaks tööks mõeldud materjalideks (Marandi, 2007).

Üldhariduskoolide õppevara koostamisel tuleb aga arvestada, et vajadusel suudab õpetaja selgitada ja kaasa aidata õppematerjali omandamisele, kuid soovitud õpitulemuseni jõudmine sõltub eelkõige õppijast endast, tema võimekusest ja motivatsioonist (Läänemets, 2000, lk 13-14). Sealjuures on teada, et õpilased ei armasta liiga mahukat õppematerjali ja seega peaks need mahtuma ühele või paarile leheküljele nii õpikus, kui ka abimaterjalide puhul eraldi (Mikk, 1995, lk 27).

4.1. Õppematerjali koostamise protseduur ja kirjeldus

Õppematerjali luues on püütud kinni pidada nõuetest, mille aluseks on toetuda riiklikule tehnoloogia õppekavale (Läänemets, 2000) ja arvestatud õppeaine ja teema spetsiifikat ning võimalikku vajadust selle järele. Arvestatud on, et õpilane omandaks baastadmised eakohase materjali kaudu (Ainevaldkond „Tehnoloogia“, 2023), mis peab vastama ka õpikute, töövihikute, raamatute ja muu õppekirjanduse tingimustele (Riigiteataja, 2007). Õppematerjali väljatöötamisel on kasutatud üht levinumat õpisüsteemide disaini üldmudelit ADDIE, mida kasutatakse õpidisaini etappide tehnoloogiliseks kirjeldamiseks juba 1970 aastast, ning mis jaguneb viieks etapiks (Villems, Kusmin, & Peets, 2012, lk 11...).

Antud mudeli alusel alustati õppematerjali koostamist ja loomist protseduuride kaupa: analüüs, kavandamine, väljatöötamine, kasutamine ja hindamine.

Rõivaõmblemise teema läbimiseks koostati eestikeelne, lihtsalt arusaadav kahele dressipluusi mudelile lõikeleht suurusnumbrites 34-44, mis on lihtsalt arusaadav ja juhendmaterjal õpilastele tööjärjestusest etappide kaupa ning abimaterjalid õpetajale III kooliastme käsitöö ainetunni jaoks.

Õppematerjal peab olema taaskasutatav ja kui antud materjali saab peale ainetunni kasutada ka erinevates projektides, annab see loodud õppevarale lisaväärtuse (Villems, Kusmin, & Peets, 2012, lk 7). Loodava õppevara kasutusvõimalused peale ainetunni oleks projektõpe, loovtöö või valikaine kursus.

Oluline on, et loodud õppevara, mis vastab kõigile kriteeriumitele ja mille koostamisele on kulutatud aega, leiaks tee võimalikult paljude õpetajateni. Magistritöös loodud õppevara läheb peale töö kaitsmist küljendamisse. Saara Kirjastus annab välja koos käsitööõpikuga taas lõigete komplektid. Seal avaldatakse ka dressipluusi lõiked erinevates suurusnumbrites koos tööjuhenditega.

Loodud õppevara ja tööjuhendite jaotus:

- Kavandamise protsessi moejooniste lehed õpilastele
- Dressipluus 1 ja 2 joonised (esiosa- ja seljaosa vaade)
- Lõikeleht 1 (Otsaõmmeldud dressipluusi tegumood)
- Lõikeleht 2 (Raglaanvarrukaga dressipluusi tegumood)
- Uhutud kanga omaduste ja hoolduse näidis leht
- Aasalise kanga omaduste ja hoolduse näidis leht
- Eeltööde juhend (töökäigud)
- Tööjuhend etappide kaupa (tegumood 1 ja tegumood 2)
- Õmblusteemat hõlmavate mõistete ja selgituste leht

4.2. Lõikelehe loomine ja õppevara kirjeldus

Viimase viieteistkümne aasta jooksul on tänavapildis näha aina rohkem trikotaažkangast (dresskangast) loodud rõivaesemeid. Kantakse nii dressipluuse, -kleite ja erinevaid variatsioone nendest. Koolis õpilasi jälgides selgus, et iga kolmas õpilane kannab kapuutsiga või kapuutsita dressipluusi. Enamasti on dressipluus kehasõbralikust materjalist ja tegumoe tõttu mugav, mis võib olla noorte valiku eeliseks. 100% järeltunni ei saa teha, kuna hetkel puudub sellekohane uuring noorte poolt eelistatud riiete valiku ja põhjuste kohta. Tegemist on vaatluspõhise oletusega. Eelnevale tuginedes võiks pakkuda õpilastele just dressipluusi õmblemise õppimise võimalust.

Käsitöö tunnis õmblemise teema läbimiseks vajaliku õppevara loomine algas kavandamise protsessist ehk visandite loomisest. See on „paberil mõtlemine“, võimalike moejooniste visualiseerimine, parimate lahenduste otsimine. Mudelite loomise juures on

oluline eesmärk: kellele on mudelid/tooted suunatud, missugune on materjalide valik ja tehniline baas (masinad-seadmed) ja missugused on teostajate oskused?

Peale mudelite kavandamist tuli otsustada, millise tegumoega mudeleid võiks edasi arendada. Püstitada eesmärk, millise tulemuseni tahan õpilastega jõuda.

- Mudel tuleb luua võimalikult lihtne ja väheste detailidega, mida saab raskusastmele kohaselt edasi arendada.
- Mudel peab olema mugav nii vormilt kui materjalide valikult.
- Mudel on sooneutraalne, peab sobima ka poistele õmblemiseks ning kandmiseks.

Valituks osutusid vabalt liibuvad trikotaažkangast dressipluusi mudelid. Kuigi praegune trend nõuaks lõikelise lahendusena kandmisel suuremaid numbreid, justkui kottis dressipluuse, otsustas töö autor, et mudelid järgivad mõõdukalt keha kuju, kus toodetel puuduvad sissevõtted. Kui noortel, kes soovib hetke trendidest lähtuvalt „oversize“ ehk mitte nii liibuvat dressipluusi, tuleb tal valida number või paar numbrit suurem lõige.

Õlale toetuvaks tooteks on kleidid, pluusid, vestid, jakid, mantlid. Nimetus tuleneb liibuva toetuskoha ehk tugipinna järgi kehal. Kehaosa põhilõige on keha pinna ligilähedane kujutis õlgadest puusadeni.

Põhilõige ehk baaslõige on aluseks vastava tootegrupi (kleit, mantel) mudelite lõigete modelleerimiseks. Põhilõige konstrueeritakse (joonestatakse) poole keha jaoks selja keskjoonest esikeskjooneni, tavaliselt keha paremale kehapoollele, arvestades, et keha on sümmeetriline (Orlova & Veenpere, 2011, lk 34, 93, 94). Baaskonstruksioon on tasapinnalised jooned, mis tavaliselt on väljatöötatud suurele hulgale erinevate rõivaste baasmudelitele. Baaslõigete konstrueerimisvalemid sisaldavad tavaliselt figuuri mõõte ja avaruslisasid tulenevalt konkreetse rõivaeseme funktsioonist ja rõivaliigist (Aldrich, 2008).

Baaslõigete loomiseks on erinevaid meetodikaid nagu näiteks Müller, Põhjamaade, Aldrich'i jne. Müller süsteemi baaslõige on üks levinumaid (Müller, 2011, lk 21-25) ja annab väga põhjaliku klassikalise mitteveniva toote aluse. Mudelifiguuridega, mis on mõeldud venivale ja sportlikuma kangale, sobib baaslõike loomiseks paremini Aldrich'i meetodika, mis on oma ülesehituselt lihtsam ja kus on toodud nii otsaõmmeldud kui raglaanvarruka lõike loomine ja kohandamine (Aldrich, 2008, lk 13, 150-151). Need juhendid on võetud käesoleva töö aluseks. Ka kapuuts on konstrueeritud sama meetodika järgi (Aldrich, 2008, lk 147-148).

Õlale toetuvate rõivaste suurusnumbri määrab rinnaümbermõõt (vt tabel 1). Suurusnumbrid vastavad suurustele 34-44 ja kasutada tuli figuuri kasvule 168 ja täidluse tabelit (Orlova & Veenpere, 2011).

Tabel 1. Rõivaste suurusnumbri tabel

Suurustähis	34	36	38	40	42	44
Rinnaümbermõõt	80	84	88	92	96	100

Mõlema dressipluusi mudeli moekohased baaslõiked sai loodud suurusele 34. Kätsi konstrueeritud ja modelleeritud lõiked on digiteeritud Lectra Modaris programmi, kus on loodud detailidele tehniline paljundus teistele suurustele. Selleks tuli kasutada digiteerimise juhist (Grice, 2019, lk 11-15).

Tabelis 2 on toodud välja mudelite nimetused, detailid ja kogused. Detailid tuleb paigutada kahekordsele kangale ja pahemale poolele nii, et ei tekiks kanga kadu. Poolele kehale mõeldud detailid tuleb paigutada kanga murdejoonele, et välja lõigates oleks detail sümmeetriline ja tervik.

Tabel 2. Dressipluusi detailide kogused

Dressipluusi lõiked							
Detailide nimed	Esiosa	Seljaosa	Varrukas	Varruka otsa soonik	Kaeluse soonik	Kapuutsi detail	Allääre
Otsaõmmeldud varrukaga dressipluusi tegumood	1	1	2	2	1	2	Lõikad ilma lõiketa ja enda soovi kohaselt
Raglaanvarrukaga dressipluusi tegumood	1	1	2	2	1	2+1 kaks külge ja keskmine detail	Lõikad ilma lõiketa ja enda soovi kohaselt

Loodud lõikeleht/ lõikelehed on õpilasele võimalikult lihtsalt käsitletav ja informatiivne. Lõigete peal on igal suurusel oma märgisega jooned.

Lõikel märgitud tähistused : lõimelõnga suund, katkendliku joonega tähistatakse kanga murdejoont, suurusnumbrite erinev tähistus, vastasmärgid.

Küljendatud ja prinditud lõikelehtede näidised on näha paberil kaitsmise ajal ja lõikelehtedel on toodud mudeli nimi, tööjoonised esiosa- ja seljaosa vaates, suurusmõõtude tabel, kus on toodud ka rinnaümbermõõdu vahemik.

4.3. Abimaterjal õpetajale ja tööjuhised õpilastele

Õppevara dressipluusi lõikelehtede juurde käib toetav materjal. Õpetajat toetab kindlasti tema töös see, kui ta omab ja leiab usaldusväärset infot. Autor on oma töös koondanud kokku infomaterjali õppevara tarbeks hetkel tegutsevate veebipoodidest (vt lisa 3, tabel 5). See võiks olla kuskil aktiveeritud keskkonnas ajas muutuv ja kättesaadav kõikidele õpetajatele. Rõivaõmblemise teemat läbides kasutatakse palju uusi mõisteid ja nende tähendusi, ning kokku on koondatud teemat läbivad olulisemad mõisted koos selgitustega (vt lisa 4). Peale mõistete käsitletakse ainetunnis materjale ja õpilastele tutvustatakse trikotaažkangaid, seetõttu on loodud õpetajale kaks teemat läbivat materjali kaarti, nii aasalise kui ka uhutud dresskanga kohta. Näidiskaardile on kantud info materjali kasutusvõimalustest, kirjeldus materjali väljanägemisest, kanga omadused, koostis, hooldusjuhised ja soovitused (vt lisa 5, tabel 6 ja 7). Selleks, et kavandamise protsessi lihtsamaks muuta, kuuluvad õpematerjali juurde ka mõlema dressipluusi joonised, kus õpilane saab disainida enda dressipluusi, mis on loodud A4 formaadile ning saab selle välja printida (vt lisa 6, joonis 11 ja 12).

Lõikelehtedele on kantud eraldiseisvana mõlema dressipluusi moejoonised ehk tööjoonised nii eest- kui tagantvaates (vt lisa 7, joonis 13 ja 14). Selleks, et õpilane õpiks iseseisvalt enda tööd organiseerima ja edasi liikuma, on õppevara juurde loodud eeltööde juhend etappide kaupa, kus on toodud hetkel koolis kasutatava õpiku, „Õmblemine“, teemat kajastatavad leheküljed. Antud juhend sisaldab mõõtude võtmist, kavandamise protsessi, lõikelehel orienteerumist ning lõigete asetamist kangale (vt lisa 8, tabel 8). Viimasena on loodud mõlema dressipluusi tegumoele tööjuhendid etappide kaupa. Juhendi alguses on toodud ära teema läbimine vastavalt kooliastmele, töövahendite loetelu, masinapargi loetelu ja materjalid. Seejärel on kehaosa, varruka, sooniku, allääre ning kapuutsi õmblemise õpilastele töökäikude kaupa lahti kirjutatud (vt lisa 9, tabel 9 ja 10).

Antud tööjuhenditele on loodud juurde selgitavad joonised, mis on esialgselt näidistena küljendatud ja on toodud kaitsmiseni aktiveeritud keskkonnas [Google Drive](#), mis hiljem õige küljendusena Saara kirjastuse poolt „Õmblemise“ lõikelehtede komplektina avaldatakse.

5. Õppevara katsetamine tegevusuuringuna

Algselt ei osanud autor magistritöö raames õppevara katsetamise vajadust ette näha. Dressipluusi 34 suurusele loodud baasmudelid õmbles töö autor iseseisvalt läbi, kuid õppevarana suurusnumbritesse loodud lõiked olid juba paberil ja vajasisid samuti kontrollimist. Antud suurusnumbrites mudelite läbi õmblemine võtnuks üksi liiga kaua aega ja ressursse ning loodud õppevara katsetamiseks osutus kõige sobivamaks tegevusuuringu formaat. Definitsiooni järgi mõistetakse tegevusuuringu all „sotsiaalsete olukordade uurimist, mille viivad läbi praktikud eesmärgiga parandada teatud erialase tegevuse kvaliteeti (Löfström, 2011).

Tegevusuuringu valim moodustati mugavusvalimi alusel (Rämmer, 2014). Otsus antud valimi kasuks tuli seetõttu, et töö autori eesmärgistatud tegevuse jaoks oli kõige lihtsamini kättesaadavad autori enda õpilased. Tegevusuuringuks kasutas autori enda ainetunde. Nii osutasid õppevara katsetamisel valituks õige kooliastme õpilased. Sealjuures on hea teada valimisse valitud õpilaste eelnevalt läbitud teemade ja õppetulemuste taset, millest uue teemaga edasiliikumisel on hea olukorda analüüsida.

Tegevusuuring, nagu mistahes muu akadeemiline lähenemisviis, on teaduslik uuring ja samuti kehtivad kõik üldpõhimõtted: süsteemsus ja täpsus. Antud uuring eristub teistest uurimisviisidest praktilise rakendumise tõttu ja lisaks tulemuste rakendumisele on olulisel kohal uurija roll, antud juhul aineõpetaja (Löfström, 2011).

Magistritöö tegevusuuringu eesmärgiks on loodava õppevara korrektsuse kontrollimine, puuduste leidmine ja parandamine. Kuid uuring võimaldas näha, koguda ja analüüsida ka teisi aspekte. Isegi, kui aineõpetajal on antud valdkonnas olemas teadmised, tuleb osata seda ka edasi anda. Uurija, antud juhul aineõpetaja püüab leida kinnitust oma tegevusele, keskendudes oma kooli ja läbiviidava aine kontekstile, mis võimaldab tegeleda enesesse süüvimisega. Tänu uuringus toimuva mõtestamisele ja reflekteerimisele saab kasvatada erialaste teadmiste ja oskuste pagasit, et tõsta edaspidi õpetamise taset (Löfström, 2011).

Rõivaõmblemise taustaga töö autorile on teema südamelähedane ja soov oli aineõpetajana enda oskusi ja teadmisi lastele edasi anda. Ainetunni ülesehitamiseks tuli kõhutunde pealt ettevalmistusi teha. Uue teema käsitlemisel pole ettekujutust, kuidas õpilased antud teemasse suhtuvad, mis võiks olla motivaatoriks ja kui suur on õpilaste töötamise kiirus või missugused takistused võivad ette tulla.

5.1. Tegevusuuringu valim, tundide info ja raamistik

Magistritöö rõivaõmblemise tunni tarbeks õppevarana suurusnumbritesse tehtud lõigete katsetamine ja kontrollimine toimus Põltsamaa Ühisgümnaasiumi 8 klasside käsitöö tundides. Tunnid viidi läbi ajavahemikus aastatel 2023- 2024 ja 2024- 2025 II trimestril ja kokku oli neli õpperühma. Valimis osalevate 28 õpilast ja tabelis 3 on näha õpperühmade jagunemine. Eraldi on märgitud tuge vajavate laste arv. Õpperühma kuulusid tütarlapsed, kuid õppevara ja tehnoloogia sobib ka sooneutraalselt kasutamiseks.

Tabel 3. Tegevusuuringu läbitud ajavahemik ja õppegruppide valim

Õppegruppide valim		
2023-2024		2024-2025
31.01.24- 17.04.24		Algus varieerub- II trimestri lõpp
18 ainetundi (nendest 4 teooria tundi)		9 pikka tundi ehk vanas arvestuses 18 tundi (nendest 2 teooria tundi)
2 x 45 min järjest		75 min tund
Õpilaste arv		Õpilaste arv
12	4	8 5
1 Ukraina õpilane		2 erituge vajavat last (üks õpilane läbib rõivaõmblemise teema aineõpetajaga, teisel individuaalne eritugi ja antud teemat ei läbi)
		1 erituge vajav õpilane (õpilasega individuaalne õpe)

Rõivaõmblemise teooria ja praktilise teema läbimiseks on õpetaja planeerinud 2023-2024 õppeaastal 18 ainetundi, mis teostati ajavahemikus 31.01.24- 17.04.24. Selles ajavahemikus toimusid ka kodunduse ainetunnid ja mõni väljasõit või kooli üritus. Praktilise töö teostamiseks oli ette nähtud 14 ainetundi, mis anti paaristundidena (vt tabel 3). Kahjuks esimesel aastal 12- liikmelises rühmas läbiviidud tundide arv ületas planeeritud tundide arvu. Neli õpilast lõpetasid töö õigeaegselt, viiel õpilasel tuli töö lõpetada konsultatsioonitundides. Üks õpilane sooritas töö pikendatud õppel ja kaks õpilast jätsid enda töö poolikuks. Teise rühma õpilased lõpetasid töö õigeaegselt (vt tabel 4).

Tabel 4. *Läbiviidud tundides tulemused*

Dressipluusi valmis jõudnud õpilaste arv			
Õppeaasta vahemik		Õppeaasta vahemik	
2023-2024		2024-2025	
Õpilaste arv		Õpilaste arv	
12	4	8	5
5 õpilast sai enda dressipluusi õigeaegselt valmis	Õpilased lõpetasid enda dressipluusid õigeaegselt	5 õpilast lõpetas enda dressipluusi õigeaegselt	4 õpilast lõpetas enda dressipluusi õigeaegselt
1 õpilane tundides ei jätkanud ja lõpetas enda töö pikendatud õppel		1 õpilane on puudunud ja lõpetas konsultatsioonitunnis	Üks õpilane ei lõpeta enda tööd ja alles tehakse otsus kas ta saab lõpetada antud töö ja kuna (õpilane puudub haiguse tõttu ja vajab üks-ühele lähenemist)
2 õpilast (üks Ukrainlane) jätsid enda töö pooleli ja pikendatud õppele ei ilmunud		Üks õpilane vajab üks-ühele õpet ja ette näitamist ja lõpetas enda töö konsultatsiooni-tunnis.	
4 õpilast käisid paar nädala jooksul, kuid eri aegadel konsultatsioonitundides		Erituge vajav õpilane ei sooritanud antud teemat	

2024-2025 õppeaastale on planeeris õpetaja 9 pikka (hetkel 75 min tunnid) ehk varasemas arvestuses 18 ainetundi, mis teostati ajavahemikus 04.12.24- 5.03.25 ja selle ajavahemiku sisse jäid ka kodunduse tunnid ning mõned kooli üritused. Praktilisele tööle oli plaanitud samuti 14 ainetundi ja teooria osa läbimiseks kahe nädala pikad tunnid ehk vana arvestuse järgi 4 ainetundi. Õppeaasta oli juba alanud ja õpilastel oli käsil kirikinnaste

kudumise osa kui õpetaja tegi plaanidesse muudatuse ja põimis kahe teema tunde osaliselt üheks. Seega pole määratletud rõivaõmblemise teema väga täpset algust. Nimelt lasi kirikinnaste kudumise ajal õpilastel ühekaupa kõrval olevas kodunduse klassis enda valitud suurusnumbritele vastavad lõiked kopeerida. Rõivaõmblemise teoreetilised tunded toimusid jaanuari alguses, kuid lõigete kopeerimise juures sai iga õpilane individuaalset juhendamist. Töö lõpetas 8 liikmelisest grupist õigeaegselt 5 õpilast, 2 õpilast lõpetas enda töö konsultatsioonitunnis, kuna üks õpilane on puudunud ja teine õpilane vajab antud teema käsitlemise juures üks-ühele juhendamist (N: kangast kinni hoidmist äärestusmasinaga õmmeldes), kuid ta soovis väga antud teemat praktiliselt läbi teha. Antud rühmas individuaalset erituge vajav õpilane teemat ei läbinud (vt tabel 4).

5.2. Eelnevad teadmised ja algne emotsioon

Iga oskus tuleb tasapisi samm- sammult. Nylén (2005, lk 7) on öelnud, et õmmelda on tore siis, kui seda hästi oskad, hästi oskad alles siis, kui tead palju nippe, mis tööd kiiresti ja tulemuslikult teha aitavad. Õpetajate kohus on õpilastele anda võimalus tutvudes ja katsetades omandada uued oskused ning tekitada huvi antud valdkonna vastu, et seda hiljem süvitsi edasi õppida. Lainé (2002, lk 7) on aga öelnud, et huvi ei käi koheselt kokku meisterliku teostusega, õmblemine on üks näidetest, mille puhul tuleb kõigepealt omandada õiged töövõtted, tundma õppida materjale ja oskust kasutada tehnikat.

Töö autor on antud õpilasi õpetanud mitmel eelneval õppeaastal ja saab välja tuua õpilastega läbitud teemad ja omandatud oskused.

Õpilaste teadmised ja oskused õmblustest enne rõivaõmblemise teemat:

- Teavad looduslikke kangaid ja põgusalt keemislistest kangastest
- Teavad, mis on lõime- ja koesuund kangal
- Teavad, kuidas määrata parem- ja pahempidise kanga poolt
- On teadlikud käsitsi õmblemisest (traagelpiste ehk eelpiste, peitpiste jne)
- Oskavad abivahendeid kasutada (nööpnõelad, kriit, joonlaud,...)
- Teavad ja oskavad seadistada, niiditada ja õmmelda universaalõmblusmasinat
- Teavad ja oskavad ise luua detailidele õmblusvaru
- Oskavad kuum-niisket töötlust teha
- Teavad edasi-tagasi õmbluse kinnitamise olulisust
- Oskavad sirget, kaarjat ja täisnurga õmblust õmmelda

- On õmmelnud patja
- On õmmelnud voodriga kotti

Universaalõmblusmasinaga ollakse juba tuttavad ja erinevaid puuvillaseid ja villaseid kangaid on õmmeldud, kuid trikotaažkangaste (dresskangastega) puutuvad õpilased esimest korda kokku ning antud töö käigus tutvuvad äärestus- või kattemasina võimalustega. Muidugi kuulub tehnika juurde ka ohutustehnikast rääkimine.

Antud teemat õpilastele tutvustades ja selgitades, mis praktiline osa endast kujutab oli mõlema õppegruppide seas õpilasi, kelle puhul oli kahjuks märgata pigem ükskõiksust ja negatiivset hoiakut. Toodi välja järgnevad mõtted, vabandused ja küsimused: „milleks rõivaõmblemise oskust vaja on?“, „ma niikuinii ei hakka kunagi õmblema.“; „ma ostan kõik riided poest.“; „ma niikuinii ei hakka seda kandma, ma ju ei oska õmmelda.“; „see on raha raiskamine.“; „rikun dressipluusi selle õmblemise käigus ära.“; „ma ei oska äärestusmasinaga õmmelda.“?

Kas antud ebakindel hoiak ja suhtumine tekib teadmatusest, laiskusest või kartusest eksimise ja pingutuse ees? Carol S. Dweck on oma raamatus „Mõtteviis“ välja toonud kaks põhjust, miks pingutamine sedavõrd hirmutav võib olla. Üheks põhjuseks võib olla, et kinnistunud mõtteviisi kohaselt ei peaks suured geeniused pingutust üldse vajama. Seega muutub enda proovile panek juba sinu võimekuse küsitavaks. Teine põhjus võib olla, et see võtab sult kõik vabandused. Ilma pingutamata võid alati öelda: „Ma oleks võinud olla...“ Ent niipea, kui sa pingutad, ei saa sa seda enam öelda (Dweck, 2017, lk 54).

Õpilaste motivatsiooni puudus jäi aineõpetajale silma ja tekitas uusi küsimusi. Kas asi on teema valikus? Antud õpilaste puhul ka teiste rõivaesemete õmblemine ei pakkunud huvi. Mis võib olla antud hoiaku põhjus, miks mõned õpilased kipuvad tõrjuma uue ja tundmatu ülesande alustamist? Ollakse kõhkleva seisukohal oskuse vajalikkuse suhtes või ei usaldata ennast, enda pingutuse ja õpiülesandega toimetuleku saavutusse? Antud väitetele tugineb ka Krull lähtudes saavutusmotivatsiooni edu ootuse ja selle väärtuse kombinatsiooni kirjeldavas mudelis. Tegevuspraktikal nähtu vajaks eraldi süvenemist ja on juba uue uuringu materjal.

5.3. Läbiviidud tundide kokkuvõtlik kirjeldus ja probleemkohad

Rõivaõmblemist läbiviidud tunnid polnud kaugeltki ideaalsed, kuid olid kindlasti õpetlikud õpilastele ja õpetajale. Mõlema aasta õppegruppide esimese kahe nädala ainetunnid sai

edasi antud teemat läbivate infokildude, mõistete, selgituste ja näidete najal. Teise nädala tundides said õpilased üksteiselt õppida mõõtude võtmist. Tuleb tunnistada, et teooria osa läbides pole käsitööklassis varem sellist vaikust kunagi varem olnud. Olenemata rühmast, õpilased kuulasid, jälgisid ja julgesid jagada ka enda mõtteid. Teisel nädalal kui õpilased hakkasid mõõte võtma oli elevust tunduvalt rohkem. Kahjuks 2023/2024. aasta 12 õpilasega rühmas üks neiu keeldus enda dressipluusi seljast võtmast ja ei lasknud endalt mõõte võtta. Klassis on olemas ka kardinatega eraldatav proovikabiin, kuid ka seda võimalust neiu ei soovinud kasutada. Eelnevas tunnis palus õpetaja selga panna või kaasa võtta topp või liibuvad trenni riided. Kahjuks antud neiu polnud kaasas palutud esemeid. Õpilane siiski osales tunnis ja õppis paarilise pealt mõõtude võtmist. Tema paarilisel tuli leida mõõtude võtmiseks uus paariline. Kahjuks neiu, kes streikis, rohkem käsitöötundides ei osalenud. Enda dressipluusi õmbles ta valmis pikendatud õppe ajal.

Teise nädala ainetunnis jagas õpetaja teemat puudutavate kangaste kohta infot. Selgitades, näidates aasalise ja mahulise dresskanga erinevusi. On hea, kui kangad saab muretseda kool, siis ei teki vajadust lastevanemate poole pöördumiseks. Vahel tuleb siiski õppe eesmärgil ja vanemate nõusolekul teha väiksed kulutused. Õpetaja tegi eeltööd, uuris dresskangaste valikut ja koostöövõimalusi veebipoodidega. Õnneks olid poed kohe nõus ning pakkusid ka omalt poolt 10- 15 % soodustust. Õpetajana püüdsin ennetada olukorda, kus õpilased tulevad tundi kangastega, mis ei sobi antud tööks ja tegi õpilastele pakkumise koos kangad tellida. Tuli pöörduda kirja teel vanemate poole, et saada nõusolek. Kirjas oli toodud teema selgitus, olulisus, kangaste tutvustus ja palve nõusolekuks (vt lisa 2).

2023/2024. aasta õpilaste kangaste tellimuse esitamine venis. Kahjuks pöördusin vanemate poole liiga hilja. Vanemate nõusoleku vastused ei tulnud koheselt ja kogutav summa laekus aeglaselt. Järgmisel 2024/2025. aastal pöördus õpetaja kohe õppeaasta alguses, kirja teel lapsevanemate poole sama palvega, et ei korduks eelmise aasta viivitus. Septembri esimeses ainetunnis said aasta eesmärgid lahti räägitud, kangaste erinevustest põgusalt räägitud ning õpilased kangaid valima suunatud. Kangad said tellitud kohe kui nõusolekud olemas. Sügisel käsitöö ainetundides alustati hoopis ringselt kudumise ja kirjamise õppimisega. Oktoobriks saabus oodatud pakk!

Teine apsakas, mille peale õpetaja esimesel aastal ei osanud tulla, oli kangaste värvivalik. 2023/2024. õppeaastal tellis 12- liikmeline rühm seitse erinevat tooni ja 4- liikmeline rühm neli erinevat tooni kangast. Õppeklassis oli kokku ainult kaks vajaminevat masinat, 4- ja 5- niidiline äärestusmasin. Liiga uljalt värvilisi kangaid soovitades, tegi õpetaja endale lisatööd ja niitide vahetamisele kulus väga palju aega.

Antud olukord tekitas ooteaega ja muidugi trotsi õpilastes. 2024/2025. õppeaasta rühmades sai viga parandatud, mõlemas rühmas valiti kahte erinevat värvitooni kangast.

Töö käigus tekkis teisel aastal tunne, et õpilastel võiks olla õpet toetav tööjuhispilt, mille järgi ise töös edasi liikuda. Nii saigi teise õppeaasta rühmadega loodud tööjuhispilt ja seda katsetatud. Õpilased reeglina ei viitsi tööjuhise järgi töötada, õpetaja ülesanne on sellele suunata. Soovituseks võiks enne praktilise osa alustamist tööjuhispildiga õpilastega läbi arutada, mida sellel korral ei tehtud.

Muidugi sooviks aineõpetajana rohkem loovaid ja värvikirevaid lahendusi, kuid tuleb tõesti olemasolevate võimalustega arvestada ja peab vastavalt masinapargi arvule valikuid võimaldama. Võimalus on ka ainult tumeda ja heleda niidiga õmblemine, mis ei ühti kanga tooniga. Sellisel juhul, kui ei soovita ühesuguseid dressipluuse õmmelda, saab õpetaja suunata dressipluusi esiosa detaili värvivaliku muutmisele või hoopis mustri esiosa kasuks. Nimelt mustri kangaste valik on internetikaubanduses väga lai. Ühtlasi jääb siis niidide värvivalik ikka dressipluusi põhikanga värvitooni. Kuid pigem tundub, et III kooliastme õpilased ei soovi väga palju eristuda, trükitud mustri ja piltidega dressikangaste valik lükkati koheselt eemale. Ainult üks õpilane neljast grupist valis erineva valiku ja tõi kodust olemasoleva kassi pildiga dressikanga paneeli ehk pildiga kanga detaili. Antud õpilane õmbles lisaks veel kaks väiksema suurusega dressipluusi, kus varrukatele lisas soovikohaselt läbilõiked ja lõikas need välja erinevat tooni kangastest. Ühe dressipluusi esiosa soovis teha „hullus“ lapitehnikas, kus iga detail on suvalised asendis ja kohas. Viimase dressipluusi õmblemise juures esines palju apsakaid. Detailid said valest kohast või hoopis tagurpidi kokku õmmeldud, mis tekitas algul teemast vaimustusse sattunud õpilases natuke meelehäärmi. Kokkuvõttes aga omandas õpilane väga palju erinevaid võimalusi ja apsakate tegemine andis rohkem teadmisi, mida järgmine kord kindlalt kontrollida ja ennetada.

Käsitöö õppeklassis on piklikud kirjutuslauad, mida saab omavahel kokku lükata ja suuremaks töölaudaks muuta. Kokku saab moodustada 4 suuremat lauda. Kasutusse sai võetud ka kodunduse õppeklass, kus samuti kahe laua kokkupanemisel saab moodustada 2 suuremat töölauda.

Tegumoodide lõiked olid töö autoril suurusnumbritesse loodud ja Tallinna Tehnika Kõrgkoolis suures printeris välja printitud. Üheks tunni tundide eesmärgiks oli suurusnumbrites lõigete kontrollimine. 2023/2024. aasta õpilastega lõigete võtmine võttis palju aega, kuna tegumoodide valikuid oli kaks, said ainult kaks õpilast korraks enda suurusnumbrites kehaosa detaile välja kopeerima hakata. Teised õpilased olid kutsutud

lõigete juurde teoreetilist osa kuulama, kuid tegevusetus tekitas õpilastes rahutust ja hakati omavahel enda jutte rääkima. Järgnevatel tundidel mõned õpilased kopeerisid lõikeid ja kellel kehaosa detailid olemas, said need välja lõigata ja juba kangaste peale sättida.

Lõigete kangale sättimise juures on õpilastel suur ebakindlus ja nad vajavad juhendamist, isegi siis kui klassiõe kangale lõigete kinnitamist ja sättimist on nähtud. Õpetajal tuleb kindlasti kontrollida kinnitatud lõiked, enne kui need välja lõigatakse, kuna mõnikord on lõiked kinnitatud natuke kiivas. Õpilastel võtab palju aega lõigete kinnitamine, õmblus- ja õmblusvaru joonte märkimine, niisamuti ka joonte kandmine teisele küljele.

Muidugi peaks ühesuguste tegumoodide lõikelehti olema klassis rohkem, aga see sõltub õpperühmade suuruselt. Lõikelehtedelt detailide kopeerimise käigus selguski asjaolu, et mõned vead olid kogemata sisse tulnud. Lõikeid suurusnumbritesse tehes ja suurte paberite peale välja printides oli ühe varruka detail kahjuks kahe paberi peale prinditud ja poolikuid detaile kokku kleepides oli varruka detail lühem kui peaks olema. Printimise käigus oli osa varruka detailist kaduma läinud. Kindlasti tuleb failis olev detail üle kontrollida, enne kui see lõikelehele ja printimisse läheb. Antud probleemi parandas õpetaja kohe antud lehel ja joonistas õiged jooned paberile. Teine avastatud viga oli varruka sooniku detailil. Suurustesse paljundamise käigus oli detaili keskjoon valele küljele tulnud. Antud apsakas sai ajutisel lõikelehe paberil kiiresti parandatud, et õpilastel ei tekiks segadust ja saaksid õigete joonte järgi kopeerida. Aga siin saabki tõdeda, et loodud õppevara tuleb katsetada mitmeid kordi.

Tootmisprotsessis trikotaaž- või dresskangastest rõivaid õmmeldes tavaliselt detaile kokku ei traageldata, ühendatakse vaid nõöpnõeltega. Siiski kindluse mõttes, et äärestusmasinaga õmmeldes detailid paigal püsiksid, suunas õpetaja esimese rõivaeseme õmblemise juures õpilasi detaile nõöpnõeltega kinnitama ja traagelpistes ühendama.

Õmblemisprotsess sujus kõigil enamasti probleemivabalt. Mõne õmbluse vahele tekkinud vilt tuli siiski parandada või hoopis jonniva äärestusmasinaga tegeleda. Siinkohal tulebki õpilastel paluda õmblemise hetkel peatumist ja alumise kanga jälgimist.

5.3.1. Soovitused õpetajatele

Soovitused õpetajale:

- Kui õpilased peavad ise kangad tooma, soovitan kangad ühiselt valida ja tellida ning saata selgitus- ja nõusolekukiri vanematele.
- Koos kangaid tellides tehke tellimus palju varem.

- Kui õpilased ostavad iseseisvalt kangad, selgitada ja näidata kangaste näidiseid mitmeid kordi, et õpilased saaks aru erinevustest (uhutud või aasaline kangas). Soovitus on erinevatest kangastest näidis dressipluuside näitamine.
- Ühtse kangaste ja niitide värvivaliku sobivuse korral valida äärestusmasinate arvule vastav arv erinevat värvi kangaid. See hoiab niitide vahetamisele kuluvat aega kokku.
- Oluline on niitide värvivaliku ja koguse kontroll, kuna äärestusmasinale on vaja mitu rulli enam-vähem sama tooni niidirulle.
- Erinevaid kangaid kokku kombineerides võiks osaliselt dressikangast kehaosas kasutada.
- Lõikelehtede vähese arvu korral saab õpilasi ükshaaval enda valitud suurusnumbrites lõikeid kopeerima suunata.
- Enne praktilise osa alustamist tuleks mõisted üle korrata.
- Enne praktilise töö alustamist võiks tööjuhendid koos läbi rääkida.
- Enne praktilise töö algust katsetada proovilapil äärestusmasinal õmblemist.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli luua rõivaõmblemise teemat hõlmav eestikeelne õppematerjal III kooliastme õpilastele ja abimaterjal õpetajatele. Töö sai alustatud eelmise tehnoloogia õppekava kehtivuse ajal, kahjuks empiiriline ja õpetajate taustauuringu osa jäi mõneks hetkeks ootele, kuid õppematerjali loomise ja katsetamise osaga liiguti edasi ja kohandati uue tehnoloogia lisa 7 muudatustega.

Töös tuuakse ülevaade 2023. aastal riikliku õppekava määrus lisa 7 ainevaldkonna tehnoloogia muudatustest. Uue kehtiva tehnoloogia ainekava lisa 7 alusel tuleb täna ainetundi üles ehitada sooneutraalselt ja põhimõttel „ideest teostuseni“. Kindlat õppesisu tehnoloogia ainekavas enam toodud ei ole, kuna see on ajas teadmata suunas arengus, mis jätab tunni teema ülesehitamise valikuvõimalused ja vastutuse aineõpetajale, kellel on olemas ainealased pädevused. Õpetaja peab leidma tunni teema, püstitava õppeeesmärgid, arvestama õpilaskontingendiga, koolis olevate materjalide ja tehnoloogia võimalustega ning jälgima aineüleseid õpitulemusi (Lind, Kikkull, & Veskimägi, Lisateave ja infotunnid, 2023).

Eelnevaid õppekavu uurides on tööliik „õmblemine“ ja just rõivaõmblemise osa olnud III kooliastmes üheks läbivaks teemaks, kus õpitulemusi saavutada.

Tehnoloogia valdkonna üheks õppepädevuste eesmärgiks on teadlikuma tarbija kasvatamine, kes põhikooli lõpuks oleks mõtlej, loov ja oskaks orienteeruda tarbimisühiskonnas, teaks kvaliteetse ja loodusliku elustiili põhimõtet ja oskaks väärtustada säästliku ning kestliku arengu jätkumist, tehes valikuid enda ideede teostamiseks või tarbimiseks loodust säästes (7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia", 2023). Rõivaõmblemise teema on väga mahukas ja peaks õppepädevuste saavutamiseks sobima, mis hõlmab endas väga erinevaid protsesse alates toormaterjali loomise või valmistamise protsessist kuni jäätmekäsitluseni, mille vahele jääb kavandamine, disainimine ja tootmine (Leesment, 2013). Kuid ei tohi unustada, et ta hõlmab ka logistikat, reklaamindust ning lõpuks ka tarbimist. Õpilastega arutlemiskohti on palju, kus kindlasti tuleks näitlikustada ja arutleda masstoodangu- ja individuaaltootmise erinevustest ning leida nende head ja halvad küljed. Lisaks annab antud teemakäsitlus võimaluse heita pilk rikkalikku rõivaste ajalukku ja tuua esile väga huvitavaid ja põnevaid näiteid. Antud teemakäsitlus rikastab ka noorte sõnavaralaegast.

Uurides antud teemakohast kirjandust, siis täna on saada päris huvitavaid raamatuid, ajakirju harrastajale ja samuti ka edasijõudnule. On olemas teoreetilist

kirjandust, lõigete konstrueerimise juhiseid, õmblema õppimise raamatuid, kuid lihtsalt eestikeelset ja õpilase õppimist toetavat õppematerjali on antud teemal vähe. Aastatel 2003, 2005 ja 2009 ilmusid Saara kirjastusel „Õmblemise“ lõikelehtede komplektid, mis olid suunatud koolidele. Antud õpet toetav õppematerjal vajaks kaasajastamist ja täiendamist.

Käesoleva magistr töö uurimisprobleem seisneb selles, et teadaolevalt ei olnud III kooliastmel veel kaasajastatud ja sooneutraalselt kasutatavat eestikeelset õppematerjali rõivaõmblemise teema läbimiseks.

Lähtuvalt uurimisprobleemist oli magistr töö eesmärk luua eestikeelne õppematerjal käsitööõpetajatele/ õpilastele III kooliastmes rõivaõmblemise teema läbimiseks, kuhu oleks struktureeritult koondatud kokku põhjalik teemakäsitlus koos jooniste, suurusnumbrites lihtsate tegumoodidega lõikelehed ja tööjuhised ning lisaks toetav materjal. Loodud õppematerjali saab kasutada nii ainetunnis, projektõppes, valikaines kui ka loovtöös.

Magistr töö uurimusliku osa eesmärgiks oli kaardistada hetkeolukord rõivaõmblemise teema läbimise osas III kooliastme käsitöötundides, saada tagasiside õpetajate seisukoha kohta teema olulisusest ja loodava õppematerjali vajalikkusest ning analüüsida neid.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitati uurimisküsimused:

1. Kas III kooliastmes käsitletakse käsitöötundides rõivaõmblemist?
2. Kas õpetajad peavad rõivaõmblemise teemat ainetundides endiselt oluliseks?
3. Kas eestikeelne lõigetega varustatud õppematerjal trikotaažkangast dressipluusi õmblemiseks aitaks kaasa rõiva õmblemise teema läbimisel?

Laiaulatuslike andmete analüüsimiseks valis töö autor kvantitatiivse uurimismeetodi. Andmekogumise meetodiks oli küsitlus ja vahendiks küsimustik. Andmete kogumiseks kasutati mittetöenäosuslikku valimit ja selle moodustamisel kasutati mugavusvalimi meetodit (Õunapuu, 2014), kus uuringus kaasati lihtsa kättesaadavuse eesmärgil huvialaste hulgast liikmed (Rämmer, 2014). Magistr töö üldkogumiks olid käsitööõpetajad 2024/2025. õppeaastal ja andmeid koguti 20. jaanuarist kuni 20. veebruarini 2025. aastal. Kokku vastas küsitlusele 67 õpetajat.

Uuringus selgub, et vastanutest 57 õpetajat on rõivaõmblemise teemat läbinud, kellest 23 (34%) on seda varasemalt teinud, kuid erinevatel põhjustel kahjuks seda enam ei tee. Antud vastajate suur hulk tekitab soovi esitada lisa küsimusi, mis vajaks juba uut uuringut, kus saaks välja selgitada probleemkohad, miks antud teemakäsitlust enam

ainetundides läbimiseks ei võeta ja kuidas toetada aineõpetajaid, et seda uuesti tehtaks. Rõivaõmblemise teemakäsitlust ainetundides peab väga oluliseks 26 (39%) ja pigem vajalikuks 34 (51%) õpetajat, mis annab magistritöö autorile kinnitust, et antud teema on endiselt oluline. Küsitlusuuringus selgub, et 31 õpetajat usuvad, et dressipluusi õmblemine pigem motiveerib ja aitab kaasa õmblusteema läbimisel ja 17 õpetajat on selles kindlad. Üle poolte, 52 (26%) õpetajatest usub, et eestikeelse õppematerjali olemasolu toetab õpilast ja 44 (22%) usuvad, et toetab õpetaja tunnitööd. Vastajates 50 (25%) usuvad, et tööjuhendid aitavad õpilasel järke pidada ning õpetab iseseisvalt tööga edasi liikuda.

Õppematerjali luues on püütud kinni pidada nõuetest, mille aluseks on toetuda riiklikule tehnoloogia õppekavale (Läänemets, 2000) ja arvestatud õppeaine ja teema spetsiifikat ning võimalikku vajadust selle järele. Arvestatud on, et õpilane omandaks baasteadmised eakohase materjali kaudu (Ainevaldkond „Tehnoloogia“, 2023), mis peab vastama ka õpikute, töövihikute, raamatute ja muu õppekirjanduse tingimustele (Riigiteataja, 2007).

Eesmärk on, et loodud õppevara, mille koostamisele on kulutatud aega, leiaks tee võimalikult paljude õpilasteni. Magistritöös loodud õppevara läheb peale töö kaitsmist küljendamisse. Saara Kirjastusel on plaan taas välja anda koos uue käsitööõpikuga kaasajastatud lõigete komplektid, kuhu kuuluksid ka magistritöös loodud dressipluusi lõiked erinevates suurusnumbrites koos tööjuhenditega. Antud töös vajalik õppevara on osaliselt ka esimese versioonina küljendatud, kuid lõplik variant, kuidas loodud õppevara küljendatakse ja edasi antakse, on veel loomisel.

Loodud õppevara ja tööjuhendite jaotus on järgmine: kavandamise protsessi moejooniste lehed õpilastele, dressipluus 1 joonis (esiosa- ja seljaosa vaade), dressipluus 2 joonis (esiosa- ja seljaosa vaade), lõikeleht 1 (otsaõmmeldud dressipluusi tegumood), lõikeleht 2 (raglaanvarrukaga dressipluusi tegumood), uhutud kanga omaduste ja hoolduse näidisleht, aasalise kanga omaduste ja hoolduse näidisleht, eeltööde juhend (töökäigud), tööjuhend etappide kaupa (tegumood 1), tööjuhend etappide kaupa (tegumood 2), õmblusteemat hõlmavate mõistete ja selgituste leht.

Algselt ei osanud töö autor magistritöö jaoks loodud õppevara katsetamist ette näha. Dressipluusi 34 suurusnumbrile loodud baasmudelid õmbles töö autor iseseisvalt läbi, kuid õppevarana suurusnumbritesse loodud lõiked vajasis katsetamist. Tegevusuuringu otsus valiti mugavusvalimi põhjal ja töö autori enda ainetunnis osalevate õpilastega. Tunnid viidi läbi kahel 2023/2024. ja 2024/2025. õppeaastal. Valimis osales kokku 28 kaheksanda klassi õpilast ja teema läbimiseks planeeriti 18 ainetundi, millest

praktilisele teostamisele kulus 14 ainetundi. Tegevusuuringus püstitati kaks eesmärki: loodud õppevara korrektsuse kontrollimine ja puuduste leidmine; aineõpetajana püüda selgusele jõuda, kasvada ja tõsta edaspidise õpetamise taset reflekteerides ja analüüsides enda läbiviidud tunde.

Tegevusuuringu käigus leiti mõned lõigetel olevad puudused, mis jooksvalt said parandatud, hiljem ka failis olevatel lõigetel. Esimesel õppeaastal läbiviidud tundides tekkinud probleemkohad võeti arvesse. Järgmisel õppeaastal püüti neist juba teadlikult hoiduda. Magistritöös toodi välja erinevad soovitused ka õpetajatele.

KASUTATUD ALLIKAD

7. PK Ainevaldkond "Tehnoloogia". (2023). Kasutamise kuupäev: 11. märts 2025. a., allikas Õppekava materjalide veeb:
<https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pageId=211453892>
- Ainevaldkond "Tehnoloogia". (6. jaanuar 2011. a.). Allikas: PRÕK lisa 7 Ainevaldkond tehnoloogia: <https://oppekava.ee/pohiharidus/>
- Ainevaldkond "Tehnoloogia". (märts23 2023. a.). Kasutamise kuupäev: 1. märts 2025. a., allikas PRÕK lisa 7 Ainevaldkond Tehnoloogia:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa7.pdf#
- Ainevaldkond „Tehnoloogia“. (23. märts 2023. a.). Kasutamise kuupäev: 16. veebruar 2025. a., allikas PRÕK lisa 7 Ainevaldkond Tehnoloogia:
https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa7.pdf#
- Aldrich, W. S. (2008). *Metric pattern cutting for women's wear*. Garsington Road: Blackwell.
- Arthur, M. (2024). *Õmblemise ABC*. Tallinn: Pegasus.
- Dweck, C. S. (2017). *mõtteviis. Uutmoodi psühholoogia edu saavutamiseks*. Tallinn: Pegasus.
- Eesmäe, E. (8. veebruar 2023. a.). Minister Tõnis Lukas kohtus riiklike õppekavade ajakohastamise töörühmade juhtidega. *Eesmäe, Elo*. Haridus ja teadusministeerium. doi:<https://hm.ee/uudised/minister-tonis-lukas-kohtus-riiklike-oppekavade-ajakohastamise-tooruhmade-juhtidega>
- EKS Aita. (kuupäev puudub). Kasutamise kuupäev: 25. veebruar 2025. a., allikas Seltsiliikmed: <https://www.kasitoo.edu.ee/eks-aita/seltsiliikmed>
- Genevey, P. (2020). *Konstrueerimine ja õmblemine. Lõike alustõed, kanga lõikamine ja ühendamine*. Tallinn: Pegasus.
- Genevey, P. (2022). *Rõivaste konstrueerimine ja õmblemine. Põhilõigete edasiarendamine*. Tallinn: Pegasus.
- Grice, P. (2019). *Digital Pattern Cutting for Fashion with Lectra Modaris*. London: Bloomsbury.
- Haridus ja teadusministeerium. (2023). *Õppematerjalide materjalide veeb. III kooliaste. Käsitöö*. Kasutamise kuupäev: 15. märts 2025. a., allikas <https://projektid.edu.ee/pages/viewpage.action?pageId=211453941>
- Juurik, M. e. (2023). Hea teadustava. Tartu. Kasutamise kuupäev: 12. märts 2025. a., allikas https://eetika.ee/sites/default/files/2023-06/HEA%20TEADUSTAVA_2023.pdf
- Kitsnik, E. (2010). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes*. Tallinn: Haridus- ja Teadusministeerium.

- Kitsnik, M. (2018). *Õppematerjali koostamise juhend*. Kasutamise kuupäev: 24. veebruar 2025. a., allikas Eesti keele kui teise keele õppematerjalide koostamise ja hindamise juhend:
https://sisu.ut.ee/sites/default/files/ranne/files/oppem_koostamise_juhend.pdf
- Käis, J. (2018). *Õpetuse alused ja teed*. Tartu: Studium. Tsiteeritud 19. märts 2025. a.
- Lainé, L. (2002). *Õmblemine*. Tallinn.
- Lainé, L. (2002). *Õmblemine. Kõik vajalikud teadmised ja oskused rõivaste ning sisustustekstiilide valmistamiseks*. Tallinn: Sinisukk.
- Leesment, M. (11. november 2013. a.). Nähtavast ja nähtamatust moemaailmast. *Eesti esimene roheline elustiili portaal. Bioneer*. Kasutamise kuupäev: 16. märts 2025. a., allikas <https://bioneer.ee/n%C3%A4htavast-ja-n%C3%A4htamatust-moemaailmast>
- Lind, E. (2010). *Õppekava infoportaal. Tehnoloogia valdkonna ainete sisu ja ülesanded muutuvast maailmas*. (T. Ülikool, Koostaja) Tallinn. Kasutamise kuupäev: 23. veebruar 2025. a., allikas <https://oppekava.ee/toopetus-loob-aluse-kasitoo-ja-kodunduse-ning-tehnoloogia-oppele/>
- Lind, E., Kikkull, A., & Veskimägi, I. (14. märts 2023. a.). *Lisateave ja infotunnid*. Kasutamise kuupäev: 27. veebruar 2025. a., allikas Tehnoloogia valdkond:
<https://www.youtube.com/watch?v=vvrsH-ZDKJs>
- Lind, E., Pappel, K., Paas, K., & Ann, O. (11. detsember 2007. a.). Haridus. *Käsitööõpe üldhariduskoolis*. Kasutamise kuupäev: 11. märts 2025. a., allikas <https://www.yumpu.com/xx/document/read/19945470/kasitoope-uldhariduskoolis-ene-lind-kaie-pappel-kristi-paas->
- Lõiked*. (2016). Kasutamise kuupäev: 24. märts 2025. a., allikas Sunnyday kangad:
<https://sunnyday.ee/tootekategooria/loiked/ottobre-ottobre/page/2/>
- Läänemets, U. (2000). *Õppevara. Küsimisi ja kostmisi*. Tallinn: Avita.
- Löfström, E. (2011). Tegevusuuringu käsiraamat. (Euko, Toim.) Kasutamise kuupäev: 12. märts 2025. a., allikas
[file:///C:/Users/K%C3%A4tlin/Downloads/Erika_Lofstrom_Tegevusuuringu_kasiraamat%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4tlin/Downloads/Erika_Lofstrom_Tegevusuuringu_kasiraamat%20(2).pdf)
- Marandi, T. (2007). *Õppematerjalide koostamine (Talveakadeemia, 2007)*. Kasutamise kuupäev: 23. veebruar 2025. a., allikas https://vana.aianduskool.ee/wp-content/uploads/2011/12/Marvi_talvekool_2007jaanuar_kasileht.pdf
- Mellik, P. (2023). *Lasteriiete õmblemine*. Tallinn: Pegasus.
- Mikk, J. (2. mai 1995. a.). Mida hinnata õppekirjanduses? *Haridus nr2*. (Perioodika, Toim.) Tallinn. Kasutamise kuupäev: 23. veebruar 2025. a., allikas
file:///C:/Users/K%C3%A4tlin/Downloads/haridus_1995_02.pdf
- Müller, M. &. (2011). *Booklooker*. Kasutamise kuupäev: 19. märts 2025. a., allikas Schnittkonstruktionen für Kleider und Blusen – Buch gebraucht kaufen:
<https://www.booklooker.de/B%C3%BCcher/M%C3%BCnchen-Deutsche->

Bekleidungs-Akademie-M%C3%BCnchen-Rundschau-Verlag-Otto-K%C3%B6niger-GmbH-Co-KG/id/A02G54Mg01ZZs?zid=72g64vbc3c6556i981a6uquj38

- Nylén, L. (2005). *Õmblemine. Täielik käsiraamat*. Tallinn: Sinisukk.
- Orlova, R., & Veenpere, M. (2011). *Õpime rätsepaks. Särgid, pluusid, kleidid, vestid*. (A. Alex, Toim.) Tallinn. Kasutamise kuupäev: 22. veebruar 2025. a., allikas <https://www.digar.ee/viewer/et/nlib-digar:102752/107832/page/1>
- Pink, A. (2003). *Õmblemine*. Türi: Saara.
- Põhikooli riiklik õppekava*. (2023). Kasutamise kuupäev: 17. veebruar 2025. a., allikas *Õppekava infoportaal*: <https://opekava.ee/pohikool-2023/>
- Riigi teataja*. (6. september 1996. a.). Kasutamise kuupäev: 11. märts 2025. a., allikas Eesti põhi- ja keskhariduse riikliku õppekava kinnitamine Eesti põhi- ja keskhariduse riiklik õppekava: <https://www.riigiteataja.ee/akt/29725>
- Riigi teataja*. (25. jaanuar 2002. a.). Kasutamise kuupäev: 11. märts 2025. a., allikas Põhikooli ja gümnaasiumi riiklik õppekava: <https://www.riigiteataja.ee/akt/174787>
- Riigikontrolli aastaaruanne Riigikogule*. (2020). Kasutamise kuupäev: 10. mai 2025. a., allikas [riigiteataja.ee](https://www.riigiteataja.ee): https://www.riigiteataja.ee/akt/11112020_ettek.pdf
- Riigiteataja*. (23. märts 2007. a.). Kasutamise kuupäev: 23. veebruar 2025. a., allikas *Õpikute, töövihikute ja tööraamatute riiklikule õppekavale vastavuse kinnitamise tingimused ja kord ning nõuded õpikutele, töövihikutele, tööraamatutele ja muule õpikirjandusele*: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12810749>
- Rämmer, A. (2014). *Mugavusvalim*. Kasutamise kuupäev: 25. veebruar 2025. a., allikas *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*: <https://samm.ut.ee/valimid/>
- Tael, T. (4. november 2005. a.). Aenne Burda: «Vanaks saada on jumala teene, nooreks jääda on elamise kunst.». *Õhtuleht*. Kasutamise kuupäev: 24. märts 2025. a., allikas *Õhtuleht*: <https://www.oh tuleht.ee/melu/184854/aenne-burda-vanaks-saada-on-jumala-teene-nooreks-jaada-on-elamise-kunst->
- Tekstiilitootmise ja -jäätmete mõju keskkonnale (infograafika)*. (26. märts 2021. a.). Allikas: Teemad. Euroopa Parlament: <https://www.europarl.europa.eu/topics/et/article/20201208STO93327/tekstiilitootmise-ja-jaatmete-moju-keskkonnale-infograafika>
- Trendikas ja jätkusuutlik*. (21. aprill 2021. a.). Kasutamise kuupäev: 23. märts 2025. a., allikas facebook. *Jätkusuutlik TalTech*: <https://www.facebook.com/jatkusuutliktaltech/videos/205368151102265>
- Vende, E. (29. mai 1964. a.). ERR ARHIIV. *Ajastu, stiil ja mood*. (I. Triikkel, Intervjueeriija) Eesti raadio. Kasutamise kuupäev: 16. veebruar 2025. a., allikas <https://arhiiv.err.ee/audio/vaata/ajastu-stiil-ja-mood>

- Villems, A., Kusmin, M., & Peets, M. L. (2012). Juhend kvaliteetse õpiobjekti loomiseks. *Juhend kvaliteetse õpiobjekti loomiseks*. (M. Dremljuga-Telk, Toim.) Tallinn. Kasutamise kuupäev: 25. veebruar 2025. a., allikas [file:///C:/Users/K%C3%A4tlin/Downloads/FINAL_JuhendKvaliteetseOpiobjektiLoomiseks%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/K%C3%A4tlin/Downloads/FINAL_JuhendKvaliteetseOpiobjektiLoomiseks%20(1).pdf)
- Õunapuu, L. (2014). Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes. Tartu: Tartu Ülikool. Kasutamise kuupäev: 17. veebruar 2025. a., allikas <https://dspace.ut.ee/server/api/core/bitstreams/3538e168-6012-4e90-8484-4bb59be8b14a/content>

LISA

Lisa 1. Küsimustik õpetajale

Uuring teemal rõiva õblemise läbimine III kooliastmes. Tagasiside rõiva õblemise õppematerjali kohta III kooliastmes.

Olen Kätlin Kaju, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia kunstide ja tehnoloogia õpetaja eriala magistrant ja seoses oma magistritööga palun Teid, et vastaksite antud küsimustele. Magistritöö eesmärk on uurida III kooliastmes rõivaeseme õblemise läbimist käsitöötundides. Kaardistada eelnev ja hetkeolukord antud teema läbimisel ja leida õmblustööd takistavad tegurid. Vastavalt uuringu tulemustele püüan toetada õpetajaid õppematerjali koostamisega, mida saab kasutada nii ainetunnis, projektõppes, valikaines või loovtöös.

Küsimustikus on 19 küsimust ja küsimustele vastamine võtab aega umbes 15–20 minutit. Küsimustik on anonüümne.

Ootan Teie vastuseid hiljemalt 20. veebruariks 2025.

Ette tänades

Kätlin Kaju, katlinkaju@poltsamaa.edu.ee

1. Kui kaua olete õpetajana töötanud?

- Vähem kui aasta
- 1–5 aastat
- 6–10 aastat
- 11–20 aastat
- Üle 20 aasta

2. Kas olete linna- või maakooli õpetaja?

- Linnakooli õpetaja
- Maakooli õpetaja

3. Kui suur on teie kooli 7–9 klasside käsitöö õppegrupi keskmine suurus?

- Kuni 5 aastat
- 6–9 õpilast
- 10–12 õpilast
- 13–15 õpilast
- Rohkem kui 16 õpilast

4. Millised õmblusmasinad on teie koolis olemas? Vali kõik võimalikud variandid.

- Universaalõmblusmasin
- Äärestusmasin
- Kattemasin
- Tikkimismasin
- Muu

5. Kui suur on teie õppeklassis masinapark?

Puudu 1 2 3 4 5 ja enam

- Universaalõmblusmasin
- Äärestusmasin
- Kattemasin
- Tikkimismasin

6. Kui vajalikuks peate rõivaõmblemise tutvustamist õpilastele III kooliastmes käsitöö tunnis?

- Väga vajalikuks
- Pigem vajalikuks
- Ei oska öelda
- Pigem mittevajalikuks
- Mittevajalikuks

7. Kas olete rõivaõmblemise osa käsitöö tunnis läbinud?

- Jah
- Ei

8. Mis klassis olete õpilastega rõivaeseme õmblemist läbinud?
- 7 klass
 - 8 klass
 - 9 klass
 - Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud
9. Mis riideesemeid olete õpilastega õmmelnud? Võib valida mitu vastust.
- Seelik
 - Püksid
 - Kleit
 - Põll
 - Dressipluus
 - Midagi muud
 - Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud
10. Kas õpilased saavad ise valida, mis rõivaeset soovivad õmmelda?
- Jah
 - Ei
11. Kas terve klass õmbleb ühte rõivaeset?
- Kõik õpperühma õpilased on õmmelnud sama rõivaeset
 - Iga õpilane on saanud valida enda soovi järgi rõivaeseme, mida soovib õmmelda
 - Segarühmas tüdrukud õmblevad ühte ja poisid teist rõivaeset
 - Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud
12. Kas õpilane toob ise enda rõivaeseme õmblemiseks vajaminevad materjalid?
- Jah Ei
- Kanga
 - Niidid
 - Teised lisa materjalid

13. Kust soetab õpilane enda rõivaeseme tarvis vajaminevad kangad?

- Kangapoest
- Internetist
- Kasutatakse taaskasutuskangaid
- Õpetaja annab koolist
- Õpetaja ostab kangad ja õpilased toovad õpetajale kangastele kulunud summa
- Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud

14. Kas on tekkinud probleeme, materjalide soetamisel ja valikul? Võib valida mitu vastuse varianti.

- Kangad on liiga kallid
- Käsitööpood liiga kaugel
- Veebi vahendusel ei leita käsitöö ja kangapoode
- Interneti teel ei osata tellida
- Ei tunta kangaid ja tuuakse mittesobivad kangad
- Probleeme pole tekkinud
- Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud

15. Kust võtab õpilane lõiked?

- Burda
- Ottobre
- Internetist tellides
- Kasutatakse klassis olevaid lõikeid
- Mujalt
- Ei ole rõivaõmblemise osa õpilastega läbinud

16. Mis toetaks tulevikus rõivaeseme õmblemise teema läbimist käsitöötunnis?

- Kool investeerib töökorras ja kaasaegsesse masinaparki (universaal-, äärestus- ja kattemasinad)
- Kooli toetus vajalike ja heade töövahendite olemasolu näol (käärid, joonlauad, lekaalid, kalka jne.)
- Kooli toetus vajalike abimaterjalide näol (niidid, paelad, kumm, furnuturid jne.)
- Kooli toetus materjalide ostmisel (kangad)

- Eestikeelsed juhendid ja lõikelehed
- Rõivaeseme õmblemise tööjuhendid õpetajale ja õpilastele
- Abimaterjal õpetajale teema läbimiseks
- Informatsioon kvaliteetsete materjalide soetamise kohta (N: usaldusväärne internetipoodide info)
- Lühikursused õpetajale teema läbimiseks
- Mitte miski, kuna kardan, et pole aega seda teemat läbida
- Mitte miski, sest õpetajana tunnen ennast õmblusteema läbimisel ebakindlalt

17. Kas olete õpilastega õmmelnud rõivaeset trikootažkangast või (dressikangast)?

- Jah
- Ei

18. Kas enda dressipluusi või -kleidi õmblemine motiveeriks õpilast rohkem rõivaõmblemise läbimisel?

- Jah
- Pigem jah
- Ei tea
- Pigem ei
- Ei

19. Kas erinevates suurusnumbrites lihtsa dressipluusi või dressikleidi lõiked lõikelehtedel koos tööjuhendiga aitaks Teil paremini rõivaeseme õmblemise teemat läbida?

Võib valida mitu varianti

- Jah, need lõiked motiveeriksid õpilast, kuna õpilased kannavad dressipluusi
- Jah, eestikeelne materjal toetab õpilast
- Jah, eestikeelne materjal toetab õpetaja tunnitööd
- Jah, tööjuhend aitab õpilasel järke pidada ja õpetab iseseisvalt tööga edasi liikuma
- Lisamaterjal pole vajalik, kuna tean selle teema kohta piisavalt
- Jah, need lõiked motiveeriksid õpilast, kuna õpilased kannavad dressipluusi

Lisa 2. Näidis kiri lapsevanematel loa saamiseks, et kangaid osta

Olen käsitöö ja kodunduse õpetaja Kätlin Kaju ja soovin teie nõusolekut!

Käsitöötunnis sellel õppeaastal on plaan õpilastega läbi õmmelda üks rõivaese.

Rõivaõmblemise osas pakkusin õpilastele välja, et õpime õmblema dressipluusi või dressipluuskleiti. Näen, et õpilased kannavad täna vähem kleite ja seelikuid, mida omal ajal meie koolis õppisime õmblema. Enamus noori aga kannab dressipluusi ja dressikangaste valik on täna väga ilus ja kvaliteetne. Kõige parem valik dressikangaid ja soonikuid leidub internetikaubanduse vahendusel. Müüjaid on palju ja õpetajana pakkusin õpilastele välja, et telliksin kõigile nende valitud kangad ühest kohast. Valisin välja kaks ettevõtet, kellelt olen varasemalt ka ise kangaid tellinud ja kelle kangastega olen rahule jäänud. Muidugi see on ainult pakkumine, et õpilased enam- vähem sarnased kangad õmblemiseks saaksid ja valiku tõttu segadust vähendaksid. Kellel on kodus sobiv kangas olemas võib loomulikult seda kasutada või soovi korral ise tellida.

Dressiriiete valikus on uhutud või aasaline kangas. Aasaline dressikangas on õhem ja uhutud natuke paksem materjal. Õpilastega õpime mõõtude võtmist ja välja pakun paar dressipluusi tegumoodi ehk lõikelist lahendust. Tunnis arvutame õpilastega dressi- ja soonikukanga kogused välja ja kui me koos tellimuse esitame, saame ka natuke allahindlust. Hind võib kangaste valiku ja tegumoe tõttu erineda ja koos soonikuga võib kangaste täishind jääda kuskil 20-30 euro vahele. Eelmisel õppeaastal üks ettevõtte pakkus kümne- ja teine kahekümneprotsendilist soodustust. Loodan, et nad pakuvad soodsamat hinda ka sellel aastal ja olen iga soodustuse puhul õnnelik.

Küsin teilt nõusolekut, kas olete nõus õppimise eesmärgil kangastele mineva väljamineku tegema? Õpilane õmbleb endale dressipluusi, mida saab kanda!

Küsimuste korral võite julgelt kirjutada!

Teie vastust ootama jäädes ja kõike head soovides,

Kätlin Kaju

Lisa 3. Trikotaaži ja dresskanga müüjad

Tabel 5. *Trikotaaži ja dressikangaste e-kaubamaja nimetus ja veebilehekülg*

Nimi	Interneti lehekülg
RiiMe Tex Kangad	https://riimetex.ee/
Kangapood	https://kangapood.ee/
Sunnyday kangad	https://sunnyday.ee/
Remps kangad	https://www.remps.ee/
Kangahaldjas	https://kangahaldjas.eu/
Koo ja Loo	https://koojaloo.ee/
Crafty Shafty Kangad	https://kangad24.ee/
Pood Kangasemu	https://kangasemu.ee/
Killu disain OÜ	https://www.killudisain.eu/
Kangasahver	https://www.kangasahver.ee/
Kangakaubamaja	https://www.kangakaubamaja.ee/
Kangakoi	https://www.kangakoi.ee/
Fragment Designer Fabrics - Eestis disainitud kangad	https://fragmentdesign.ee/

Lisa 4. Tundides kasutatava teemat läbivad mõisted

- **Detailid**- riidest välja lõigatud tükid, millest soovitud ese kokku õmmeldakse.
- **Juurdelõikus**- rõivadetailide kangast välja lõikamine.
- **Keskjoon**- joon mis jagab detaili keskelt kaheks.
- **Konstrueerimine**- lõigete joonistamine vastavalt tegumoele ja mõõtudele
- **Ladestamine**- kangakihtide mitmekihiline ladestamine ladestuslauale (õmblusvabrikus)
- **Lekaal**- rõivamudeli iga suuruse ja kasvu jaoks on oma lõige koos õmblusvasrudega.
- **Looduslikud tekstiilkiud**- tekstiilkiud, mida saadakse loodusest, nii loomisel (vill, siid) kui taimsed (lina, puuvill)
- **Lõige**- rõiva paberil kujutatud detail, mille järgi see kangast välja lõigatakse.
- **Lõikekohane kant**- täpselt detaili serva kujuline kant, vt lk 60.
- **Lõikeserv**- kanga lõigatud serv, millel ei ole viimistlust.
- **Lõimesuund**- ühtib kanga lõimelõnga suunaga, mis on paralleelne koeservaga. Rõiva detailid tuleb kangast välja lõigata lõimesuunda arvestades. Lõimesuunas lõigatud detailid on vastupidavamad ja istuvad paremini.
- **Nööpnõel**- kinnitusnõel, mille ühes otsas on nupjas või kujuga pea. Kasutatakse enamasti lõigete kinnitamiseks kangale või detailide kinnitamiseks omavahel.
- **Pahem kanga pool**- kanga alumine pool
- **Parem kanga pool**- kanga ülemine nähtavale jääv korrektsem pool
- **Pressimine**- riide või õmbluste töötlemine triikrauaga läbi niiske lapi või aurutriikrauda kasutades.
- **Presstald**- õmblusmasina osa, mis surub riide vastu riidet nihutavat hammastikku.
- **Raglaanlõige**- lõige, mille korral varrukas ulatub kaelakaareni.
- **Suurusnumber**- rõivastusesemete suurust märkiv number.
- **Traageldamine**- rõivadetailide käsitsi eelpistes kokkuõmblemine enne masinaga õmblemist.
- **Triikimine**- tekstiileseme kuuma triikrauaga siledaks silumine.
- **Trikotaaž**- silmuskoeline kangas.
- **Töötlemine**- rõiva üksikute osade õmblemine, pressimine ja tervikuks ühendamine.
- **Universaalmasin**- õmblusmasin, millega saab teha mitmeotstarbelisi õmblusi, näiteks tavaline masinaõmblus ja siksak- õmblus.

- **Vastasmärk-** detaili servaga risti olev märgis ehk detaili teisel küljel samas kohas asuv sama märk või tähis.
- **Vöökoht/vööjoon-** inimese keskmine, piha ja puusade vaheline kehaosa.
- **Õmblusvaru-** õmblusest detaili lõikeservani ulatuv riideosa.
- **Äärestamine-** kanga narmendamise vältimiseks lõikeserva õmblusvaru äärte üleõmblemine, vt lk 47.
- **Äärestusmasin (varasem nimetus overlokmasin)-** spetsiaalne õmblusmasin õmblusvarude äärestamiseks ja trikootaži õmblemiseks.

Lisa 5. Dressikangaste kirjeldus tabelina

Tabel 6. Aasalise dressikanga näidiskaart

Dressikangas “aasaline” /FT (French Terry) -näidiskaart	
Kasutus	Kleidid, pused, püksid, tuunikad (naistele, meestele ja lastele).
Kanga väljanägemine	Kootud kahe niidi süsteemiga: pahemal pool on näha madalad „aasakesed“, mis on kangapinna ligi, paremalt poolt on kangas sile.
	Keskmise paksusega (paksem kui tavaline T-särgi kangas). Kangas on tihedas koes, ei paista läbi.
Koostis	<ul style="list-style-type: none"> • Kootakse 100% puuvillast • puuvilla/elastaani segu • puuvilla/polüestri segu • kuid ka teistest materjalides (bambusviskoos Rayon), vill jne.
Omadused	Hästi langev, elastne (venib)
Hooldus	<ul style="list-style-type: none"> • Pesta 30°C vees (vedela pesuvahendiga) • Triikida kuni 110°C kuumusega • Trummelkuivatus ei ole lubatud (tõmbub kokku) • Valgendamine ei ole lubatud (välja arvatud lumivalge kanga puhul)
Soovitav soonik	1x2, 2x2 (kui kangas pole paks siis võib ka 1x1)
Soovitused enne kangast välja lõikamist	Tee enne väljalõikamist kangas märjaks (pese läbi või auruta läbi niiske lapi), et vältida materjali hilisemat kokkutõmbuvust ja kiiva kiskumist.

Tabel 7. Uhutud dressikanga näidiskaart

Dressikangas seest uhutud (näidiskaart)	
Kasutus	Sportlikud püksid ja -pused, (dress)kleidid, -tuunikad (naistele, meestele ja lastele). Võib ka tekiks.
Kanga väljanägemine	Pealtpoolt sile nagu tavaline T-särgi trikootaž, tagant/pahemalt poolt pehme nagu fliis – aga puuvillane või valdavalt puuvillane.
Omadused	<ul style="list-style-type: none">• Keskmise paksusega või päris paks. (Väga paksud uhutud kangad sisaldavad harilikult ka polüestrit.)• Pehme ja soe, kergelt veniv (elastne)• Vähe veniv
Koostis	<ul style="list-style-type: none">• Kootakse 100% puuvillast• puuvilla/elastaani segu• puuvilla/polüestri segu• kuid ka teistest materjalides (bambusviskoos Rayon), vill jne.
Hooldus	<ul style="list-style-type: none">• Pesta 30°C vees (vedela pesuvahendiga) Pesta õigetpidi (eraldab kangatükke).• Triikida kuni 110°C kuumusega (paremalt poolt) Kasuta värvipüüdmlappi.• Trummelkuivatus ei ole lubatud (tõmbub kokku).• Valgendamine ei ole lubatud (välja arvatud lumivalge kanga puhul)
Soovitav soonik	2x2 (paksemate kangaste puhul) Kui kangas pole paks siis võib ka 1x1
Soovitused enne kangast välja lõikamist	Tee enne väljalõikamist kangas märjaks (pese läbi või auruta läbi niiske lapi), et vältida materjali hilisemat kokkutõmbuvust ja kiiva kiskumist.

Lisa 6. Dressipluusi kavandamise joonised

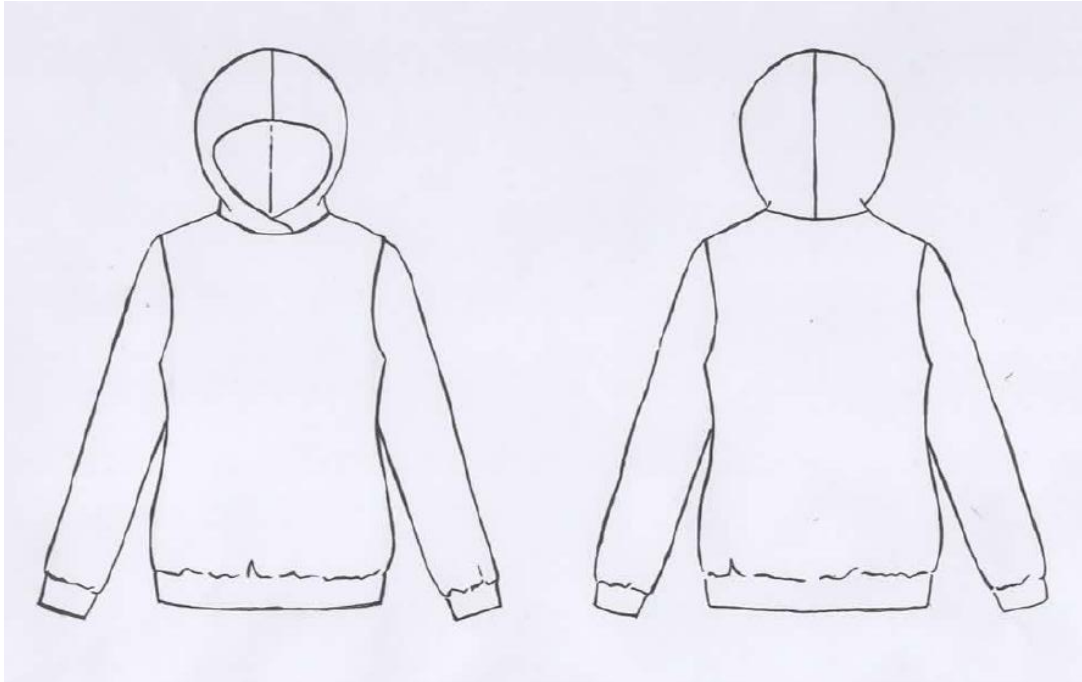

Joonis 11. *Dressipluus 1 (otsaõmmeldud varruka tegumood)*

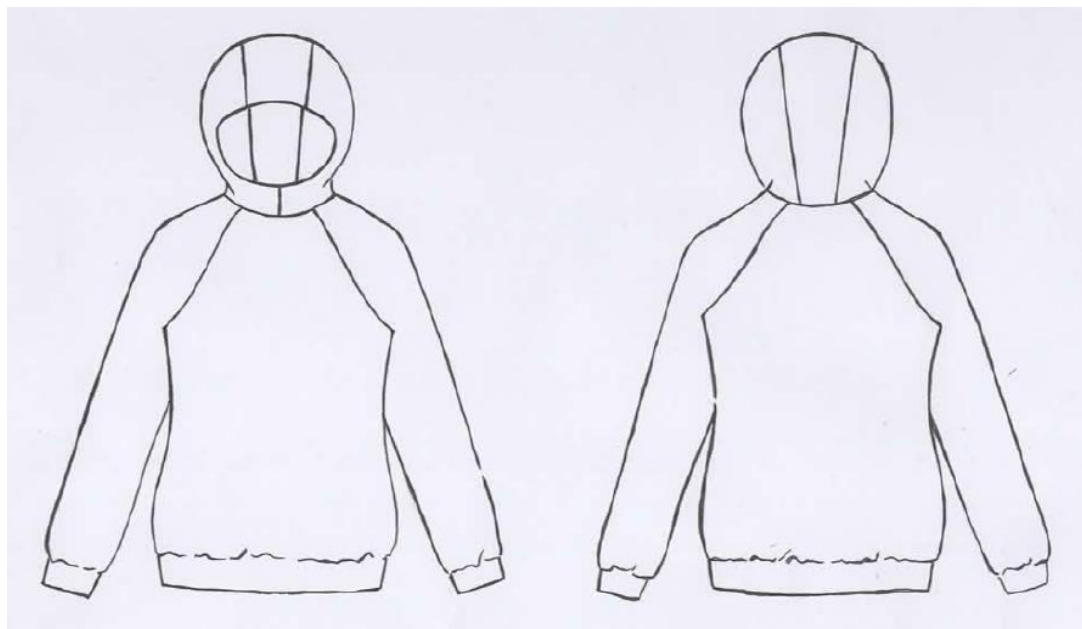

Joonis 12. *Dressipluus 2 (raglaanvarrukaga tegumood)*

Lisa 7. Dressi kanga moejoonised

Joonis 13. *Dressipluus 1 (Otsaõmmeldud varrukatega tegumoe moejoonis)*

Joonis 14. *Dressipluus 2 (Raglaanvarrukatega tegumoe moejoonis)*

Lisa 8. Dressipluusi eeltööde juhend

Tabel 8. *Dressipluusi eeltööde juhend*

Dressipluusi eeltööde juhend
Mõõtude võtmine ja suurusnumbrid (Pink, 2003, lk 108-109) Lõikelehe kasutamine (Pink, 2003, lk 110) Kanga koguse arvutamine (Pink, 2003, lk 111) Lõigete paigutamine kangale (Pink, 2003, lk 111)
Ettevalmistavad tegevused praktiliseks tööks
<ul style="list-style-type: none">Mõõtude võtmine
KAVANDAMISE PROTSESS <ul style="list-style-type: none">Vali tegumood (otsaõmmeldud- või raglaanvarrukas, dressipluus, kleit jne.)Disaini enda tegumood- loo läbilõikeid juurde, vali värvid, kaunistused, lõimi teiste käsitöetehnikatega (N: lapitehnika, tikkimine jne.)
LÕIKELEHEL ORJENTEERUMINE <ul style="list-style-type: none">Lõigete suurusnumbrite määratlemine (kopeeri enda valitud mõõtudele ja tegumoele vastavad lõiked).Kontrolli lõikel pikkus- ja laiusmõõdud. (N: varruka pikkus, toote pikkus jne.) Vajadusel tee lõikel muudatused. (N: nõgusa külje sirgelt joonistamine)Kontrolli lõikelehel olevad vastasmärgid, numbrid ja lisa jooned. Kopeeri kõik märgid kindlasti lõikelehele .Lisa lõikele kõik enda tegumoele loodud vajalikud täiendused. (N: kui tegumoele on lisatud rohkem läbilõikeid või soovid lisada enda loodud taskud jne.)Lõika lõiked välja.

LÕIGETE ASETAMINE KANGALE

- Enne juurdelõikusprotsessi ehk detailide väljalõikamist pese kangas või auruta läbi niiske lapi.
 - Lõiked tuleb paigutada kangale nii, et lõikel märgitud lõimesuund ühtiks kanga lõimelõngadega.
 - Kangas murra pikuti ehk mööda koeserva pooleks.
 - Kontrolli, et kanga paremad pooled oleks vastamisi.
 - Paiguta detailid kangale
 - Kui lõikest on olemas ainult pool detaili ja tegumoejärgselt ei ole ettenähtud õmblust (selja keskjoonel), siis paigutatakse need kanga murdejoonele. (seljaosadetail, esiosa detail, kaeluse otsa soonik, varruka otsa soonik, allääre detail kangast või soonik)
 - Kinnita lõiked kangale nõöpnõeltega.
 - Joonista väga täpselt kriidi, seebi või kangapliiatsiga mööda lõike serva (lõikejoont) detailid kangale.
 - Lisa iga detaili serva õmblusvarud 0,8 cm
 - Märki kangale kõik lõikel olevad vastasmärgid.
 - Lõika väga täpselt mööda õmblusvaru joont kõik detailid välja.
 - Kanna kõik õmblusjooned ja vastasmärgid kanga vastasküljele.
- Seadista ja niidista äärestusmasin

Lisa 9. Tööjuhendid

Tabel 9. Tööjuhend Dressipluus 1. Pildil 13 näete dressipluus 1 joonist.

Töö (tegumoe) nimi:	Dressipluus 1 (otsaõmmeldud varrukas)
Kooliaste:	III kooliaste (7-9 klass)
Töövahendid:	mõõdulint, lõikeleht, kalka, pliats, joonlaud, kanga kriit või -pliats, nõel, nõöpnõelad, traagelniit, õmblusniidid, rätsepa käärid, niidi lõikamise käärid,
Masinapark:	<ul style="list-style-type: none">• 4- niidiline äärestusmasin• kattemasin mida saab seadistada ümbler äärestusmasinaks• universaalõmblusmasin kaksikõela kasutades
Materjalid:	<ul style="list-style-type: none">• uhutud dressikangas,• aasaline dressikangas
Toetav kirjandus:	Anu Pink „Õmblemine“ <ul style="list-style-type: none">• Äärestusmasin (lk 44)• Õmblemise tehnoloogia (lk 45)
KEHAOSA TÖÖ KÄIK <ul style="list-style-type: none">• Aseta esi- ja seljaosa detail paremate pooltega vastamisi.• Ühenda nõöpnõeltega esi- ja seljaosa õlad ja traagelda kokku. <i>JOONIS</i>• Lisa õla õmbluse vahele 0,7 cm laiune ja õlaosa pikkune samast kangast, kuid lõime suunas lõigatud kangariba. (See riba aitab hoida õla õmblust välja venimast.) <i>JOONIS</i>• Õmble õlaõmblused seljaosa poolt äärestusmasinaga kokku.• Pressi õlaõmblused maha esiosa detaili poole.	

VARRUKA ÕMBLEMISE TÖÖ KÄIK:

- Aseta varrukas parema poolega vastu kehaosa paremat poolt nii, et varrukakaar ja käeaugukaar on kohakuti. Jälgi, et kokkupanekumärgid läheksid kokku, kinnita nõöpnõeltega varruka detaili poolt.

JOONISED

- Traagelda varrukas käeaugukaare poolt kinni.
- Õmble äärestusmasinaga varrukaõmblused.
- Pressi varruka õmblused maha keha poole.
- Pane esi- ja seljaosa paremate pooltega vastamisi.
- Kinnita nii külje kui varruka õmblus nõöpnõeltega. Jälgi vastasmärke ja et kaenla alt õmblused kokku läheksid. Traagelda.

JOONIS

- Õmble ühe pika õmblusega küljed seljaosa poolt altäärest kuni varrukasuuni kokku.
- Pressi õmblused maha, õmblusvarud jäävad hoidma esiosa poole.

VARRUKA JA ALLÄÄRE OTSAD

- Murra varrukaotsa detail (soonik või põhikangast otsadetail) parem pool seespool kokku, kinnita külg nõöpnõeltega, vajadusel traagelda ning õmble universaalõmblusmasinaga või äärestusmasinaga külg kinni. *JOONISED*
- Kui detail on ühendatud universaalõmblusmasinaga siis lükka õmblusvaru laiali ja pressi.
- Äärestusmasinaga ühendades pressi õmbluvarud ühele poole.
- Seejärel murra varruka ots kokku nii, et kanga pahem pool jääb sisse ja parem pool välja. *JOONIS*
- Jaga varrukaots neljaks võrdseks osaks ja märgista nõöpnõeltega. Üks nõöpnõel asub õmbluse kohal. Tee sama varrukasuuga. *JOONIS*
- Keera dressipluus pahempidi. Aseta varruka ots varruka sisse nii, et lahtised servad oleksid kohakuti.
- Kinnita esmalt nõöpnõelaga kohad, mis on nõöpnõeltega tähistatud. Jälgi, et õmblused läheksid täpselt kokku. Traagelda varrukaotsa veidi venitades.
- Õmble varrukaots külge ringiratast varrukaotsa poolt.

ALLÄÄRE SOONIK/ PÕHIKANGAST ALLÄÄR

- Allääre soonik või põhikangast alumise serva detailid õmble mõlemalt küljelt kokku samamoodi nagu varruka otsa puhul.
- Jaota allääre detail ja kehaosa alumine serv kaheksaks võrdseks osaks, tähista nõöpnõeltega.
- Pane allääre detail vastu kehaosa paremat poolt nii, et lahtised õmblusservad on kohakuti. Pane märgid kokku, traagelda.
- Õmble kinni allääre detaili poolt.
- Tõmba sukanõelaga niidiotsad õmbluse vahele.
- Pressi allääre detail maha. Õmblusvarud jäävad hoidma kehaosa poole.

KAELUS

- Ühenda nõöpnõeltega ja õmble kaelusesoonik ringiks. (Parem pool sees pool.)
- Murra kaelusesoonik parem pool väljaspool kokku.
- Jaga kaeluse soonik nelja võrdsesse ossa ja tähista nõöpnõeltega.
- Jaga kaelakaar samuti neljaks võrdseks osaks. Jälgi, et üks nõel asub selja keskjoonel.
- Pane kaelusekant vastu kehaosa paremat poolt. Jälgi, et kaeluse õmblus oleks selja keskjoonel.
- Pane märgid kokku, traagelda venitades kaelust.
- Õmble kandi poolt ringiratast kaelus kinni.
- Pressi õmblus maha. Õmblusvarud jäävad hoidma kehaosa poole.

KAPUUTS

- Pane kapuutsi detailid paremate pooltega vastamisi.
- Ühenda nööpnõeltega ja traagelda kapuutsi kaare õmblus. *JOONIS*
- Õmble kapuuts kokku.

Variant 1

(on vaja kattermasinat)

- Murra kapuutsi serv tagasi (murdejoone märgi juurest). Kinnita nööpnõeltega ja traagelda lõikeserva lähedalt.
- Õmble kattermasinaga õmblus kinni. *JOONIS*

Variant 2

(on vaja universaalõmblusmasinat ja kaksiknõela)

- Murra kapuutsi serv tagasi (murdejoone märgi juurest). Kinnita nööpnõeltega ja traagelda lõikeserva lähedalt. *JOONIS*
- Õmble kaksiknõelaga kanga paremalt poolt õmblus kinni. *JOONIS*
- Vajadusel lõika töö pahemalt poolt õmbluse vahelt üleliigne osa ära.

KAPUUTSI ÜHENDAMINE

- Keera dressipluus pahempidi.
- Aseta dressipluusi kehaosa ja kapuuts paremad küljed vastamisi. Kapuuts jääb dressipluusi kehaosa sisse.
- Ühenda kapuutsi õmblusjoon ehk keskpunkt ja selja keskpunkt nööpnõelaga.
- Ühenda kapuutsi esiosa otsad 3 cm ulatuses vaheliti. Jälgi esiosa keskjoont ja vastasmärke. (Kapuutsi risti ulatuv osa on võrdselt mõlemalt poolt üle keskjoone.)
- Õmblemise ajal on kapuutsi parem pool vastu kehaosa detaili. (Valmis kujul jääb kapuutsi parem pool väljapoole.)
- Ühenda kapuuts ringiratast nööpnõeltega.
- Traagelda kapuuts kehaosa külge natuke venitades.
- Õmble äärestusmasinaga kapuutsi poolt ringiratast õrnalt õmblust venitades.

Tabel 10. Tööjuhend Dressipluus 2 (raglaanvarrukatega tegumood). Pildil 14 näete dressipluus 2 joonist.

Töö (tegumoe) nimi:	Dressipluus 2 (raglaanvarrukas)
Kooliaste:	III kooliaste (7-9 klass)
Töövahendid:	mõõdulint, lõikelehed, kalka, pliiats, joonlaud, kanga kriit või -pliiats, nõel, nõöpnõelad, traagelniit, õmblusniidid, rätsepa käärid, niidi lõikamise käärid,
Masinapark:	<ul style="list-style-type: none"> • 4- niidiline äärestusmasin • kattemasin mida saab seadistada ümbler äärestusmasinaks universaalõmblusmasin kaksikõela kasutades
Materjalid:	<ul style="list-style-type: none"> • uhutud dressikangas, • aasaline dressikangas
Toetav kirjandus:	<p>Anu Pink „Õmblemine“</p> <ul style="list-style-type: none"> • Äärestusmasin (lk 44) • Õmblemise tehnoloogia (lk 45)
<p>KEHAOSA TÖÖ KÄIK:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aseta esiosa ja raglaanvarruka detailid paremate pooltega vastamisi. • Ühenda nõöpnõeltega dressipluusi esiosa ja raglaanvarruka esiosa ning traagelda kokku. <i>JOONIS</i> • Seejärel korda sama seljaosa ja raglaanvarruka detailide puhul. <i>JOONIS</i> • Õmble kehaosa poolt äärestusmasinaga esi- ja seljaosa raglaanvarruka õmblused kokku. • Pressi õmblusvarud maha suunaga õlajoone poole (suunaga üles). 	

KEHAOSA JA VARRUKA ÕMBLEMINE

- Pane esi- ja seljaosa paremate pooltega vastamisi.
- Kinnita nii külje kui varruka õmblus nõöpnõeltega. Jälgi vastasmärke ja et kaenla alt õmblused kokku läheksid. Traagelda.

JOONIS

- Õmble ühe pika õmblusega küljed seljaosa poolt altäärest kuni varrukasuuni kokku.

JOONIS

Pressi õmblused maha, õmblusvarud jäävad hoidma esiosa poole.

VARRUKA JA ALLÄÄRE OTSAD

- Murra varrukaotsa detail (soonik või põhikangast otsadetail) parem pool seespool kokku, kinnita külg nõöpnõeltega, vajadusel traagelda ning õmble universaalõmblusmasinaga või äärestusmasinaga külg kinni.

JOONIS

- Kui detail on ühendatud universaalõmblusmasinaga siis lükka õmblusvaru laiali ja pressi.
- Äärestusmasinaga ühendades pressi õmbluvarud ühele poole.
- Seejärel murra varruka ots kokku nii, et kanga pahem pool jääb sisse ja parem pool välja.

JOONIS

- Jaga varrukaots neljaks võrdseks osaks ja märgista nõöpnõeltega. Üks nõöpnõel asub õmbluse kohal. Tee sama varrukasuuga.

JOONIS

- Keera dressipluus pahempidi. Aseta varruka ots varruka sisse nii, et lahtised servad oleksid kohakuti.
- Kinnita esmalt nõöpnõelaga kohad, mis on nõöpnõeltega tähistatud. Jälgi, et õmblused läheksid täpselt kokku. Traagelda varrukaotsa veidi venitades.
- Õmble varrukaots külge ringiratast varrukaotsa poolt.

ALLÄÄRE SOONIK/ PÕHIKANGAST ALLÄÄR

- Allääre soonik või põhikangast alumise serva detailid õmble mõlemalt küljelt kokku samamoodi nagu varruka otsa puhul.
- Jaota allääre detail ja kehaosa alumine serv kaheksaks võrdseks osaks, tähista nõöpnõeltega.
- Pane allääre detail vastu kehaosa paremat poolt nii, et lahtised õmblusservad on kohakuti. Pane märgid kokku, traagelda.
- Õmble kinni allääre detaili poolt.
- Tõmba sukanõelaga niidiotsad õmbluse vahele.
- Pressi allääre detail maha. Õmblusvarud jäävad hoidma kehaosa poole.

KAELUS

- Ühenda nõöpnõeltega ja õmble kaelusesoonik ringiks. (Parem pool sees pool.)
- Murra kaelusesoonik parem pool väljaspool kokku.
- Jaga kaeluse soonik nelja võrdsesse ossa ja tähista nõöpnõeltega.
- Jaga kaelakaar samuti neljaks võrdseks osaks. Jälgi, et üks nõel asub selja keskjoonel.
- Pane kaelusekant vastu kehaosa paremat poolt. Jälgi, et kaeluse õmblus oleks selja keskjoonel.
- Pane märgid kokku, traagelda venitades kaelust.
- Õmble kandi poolt ringiratast kaelus kinni.
- Pressi õmblus maha. Õmblusvarud jäävad hoidma kehaosa poole.

KAPUUTS

- Pane kapuutsi külje detailid ja keskosa detail paremate pooltega vastamisi.
JOONISED
- Ühenda nõöpnõeltega õmblused ja traagelda kapuutsi kaare õmblused.
JOONISED
- Õmble kapuuti õmblused külje detaili poolt kokku.
- Pressi õmblus keskjoone suunas.
- Pane kapuutsi külje detailid esiosas paremate pooltega vastamisi, ühenda need nõöpnõeltega ja õmble kinni ning pressi õmblus maha.

Variant 1

(on vaja kattermasinat)

- Murra kapuutsi serv tagasi õmblusvaru võrra. Kinnita nõöpnõeltega ja traagelda lõikeserva lähedalt natuke venitatult.
- Õmble kattermasinaga õmblus kinni. *JOONIS*

Variant 2

(on vaja universaalõmblusmasinat ja kaksiknõela)

- Murra kapuutsi serv tagasi õmblusvaru võrra. Kinnita nõöpnõeltega ja traagelda lõikeserva lähedalt natuke venitades.
- Õmble kaksiknõelaga kanga paremalt poolt õmblus kinni. *JOONIS*
- Vajadusel lõika töö pahemalt poolt õmbluse vahelt üleliigne osa ära.

KAPUUTSI ÜHENDAMINE

- Keera dressipluus pahempidi.
- Aseta dressipluusi kehaosa ja kapuuts paremad küljed vastamisi. Kapuuts jääb dressipluusi kehaosa sisse.
- Ühenda kapuutsi keskpunkt ja selja keskpunkt nõöpnõelaga.
- Ühenda kapuutsi esiosa keskpunkt kaeluse esiosa keskpunktiga.
- Ühenda kapuuts ringiratast nõöpnõeltega.
- Traagelda kapuuts kehaosa külge natuke venitades.
- Õmble äärestusmasinaga kapuutsi poolt ringiratast õrnalt õmblust venitades.

Lihlitsents

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kätlin Kaju,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) minu loodud teose „Rõivaõmblemine III kooliastmes. Dressikangast rõivaeseme lõiked ja tööjuhised“, mille juhendaja on Anu Pink, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kätlin Kaju 12.05.2025

Tänuõnad

Soovin tänada oma peret, kes mõistsid töö tähtsust ning võimaldasid mul rahun õppetööle keskenduda. Eriti tänulik olen oma abikaasale, kes võttis nendel päevadel lastega õppimise, toidutegemise ja kodused kohustuse enda kanda. Samuti soovin tänada oma juhendajat Anu Pinki, kes julgustas mind antud teemat valima, toetas ja andis lootust. Tänuõnad kuuluvad ka endisele õppejõule Teele Peetsile, kes tuletas meelde ja juhendas lõigete suurusnumbritesse loomist. Samuti tänan endisi kursusekaaslasi: Inga Kotkamäe, aitäh, et julgustasid ja uskusid minusse, Helle Lõhmus, aitäh, et kuulasid ja andsid nõu.